

PENTAGRAM

EEN PARABEL OVER HET ONTSTAAN VAN EEN BEKER

Onbewust, verzonken in duisternis,
slaapt de klei, de aarde. Tegelijkertijd wacht er
in het licht van de dag een meester,
een draaischijf, een koele plaats, een oven,
het tijdruimtelijke en een ruimte
van het bewustzijn.

INHOUD

- 2 DE GLORIE VAN DE LIEFDE
- 8 HET LIED VAN DE LIEFDE
- 10 EEN PARABEL OVER HET
ONTSTAAN VAN EEN BEKER
- 13 AANWIJZINGEN OP EEN PAD
- 14 HET ZACHTE WATER, SAMEN MET
DE TIJD, OVERWINT DE MACTIGE
STEEN
- 19 DE OVERWINNING OP HET IK
- 26 HET UNIVERSUM, EEN KLANKVOL
GEHEEL
- 31 HOE HET LEERLINGSCHAP
BEGINT
- 36 DE FOUT LIGT BIJ ANDEREN,
TOCH?

26STE JAARGANG NR. 4

JULI/AUGUSTUS 2004

DE GLORIE VAN DE LIEFDE

Toespraak A.H. van den Brul, lid Internationale Spirituele Leiding

Het levende lichaam dat alles en allen in de Geestesschool van het Gouden Rozenkruis omvat houdt, is er op gericht om de leerling op zijn pad te steunen en te begeleiden, opdat het grote werk dat zij met haar leerlingen onderneemt eenmaal zal culmineren in de geestzielenmens. Want deze Geesteschool heeft als ene doel, boven alles, de transformatie en de transfiguratie van de mens en de microkosmos. Daarom is zij met haar levende lichaam in de eerste plaats een geestelijk huis waarin een leerling leeft en werkt aan de onsterfelijke mens, de hemelse andere.

Geestesschool en leerlingenschap zijn niet van elkaar te scheiden. De vorm in de stof is geheel gewijd aan een geestelijk bouwwerk dat niet van deze wereld is. Dat bouwwerk heeft haar fundamenten in de heilige aarde, waaruit de bovennatuur voortkomt. Zo vormt zij een belangrijke tijdelijke schakel tussen twee naturen, tussen de bovennatuur en de dialectische natuur. Deze tweevoudigheid vinden we ook terug in de mens zelf, die als persoonlijkheid van de aardse natuur is en krachtens de microkosmos en de *monade* principieel van de heilige aarde stamt. En een geestelijk werker – die wij als leerling immers zijn – zal zich deze tweevoudigheid ononderbroken realiseren. Niet alleen in zichzelf, niet alleen met betrekking tot de twee naturen, maar met betrekking tot het

ganse Al. Vandaar dat er van tijd tot tijd in de Geestesschool op basis van de oude rozenkruis-leringen wel gesproken wordt van twee zonnen. De zon der stoffelijke wereld, waardoor al het leven op aarde mogelijk wordt gemaakt, en de geestelijke zon, Vulcanus, de levenschenkende kracht van alle geestelijke wording. En ook daarin is het principe weerspiegeld: enerzijds de stoffelijke wereld, waarin als het ware het geestelijke gevangen wordt gehouden, en anderzijds de geestelijke wereld met een leven dat volstrekt vrij is van alle stofgebondenheid. Iedere vorm van stofgevangenschap is er opgeheven, ja, zij is er onbestaanbaar.

LEVENSVRAGEN

Zo kunnen we denken aan een aardse zon, de oorzaak van licht en warmte ten dienste van al het tijdelijke leven in de stof, en aan een eeuwige zon, de bron en het oerprincipe van alle wijsheid en van het ware leven. Zij die in de ware zin geestelijk ontwaken gaan, in wie het licht van de geestelijke zon gaat doorbreken, ervaren iets van haar zegenrijke uitstraling. Zij leren haar energie kennen als de nieuwe kundalini-kracht, de nieuwe levenskracht uit het Pleroma. Wie de geestelijke zon nog niet in zijn leven heeft zien opkomen, leeft in feite in duisternis. Vanuit dat onweerlegbaar axioma dringen zich een aantal vragen op: wat is de wereld, wat is de mensheid en waarheen is zij op weg? Hoe groot en diep zijn de mysteriën van het leven en het Al-bestaan! Maar ook: hoe kan de mens die leren kennen? Hoe

kan die geestelijke verlichting worden gevonden die de mens opheft uit de duisternis en zijn gang door het stoffelijke leven doet beëindigen? Er zijn er vooralsnog verhoudingsgewijs maar weinig die de weg naar werkelijke verlichting vinden, ondanks de ontelbaren die op zoek zijn in talloze richtingen. Hoe moeilijk is het dikwijls om te accepteren dat smart en leed diepe voren trekken in de levensakkers van de aardse mens. Bewustzijn en verstand zijn in lange tijdperken van ontwikkeling opgebouwd maar blijven tot op vandaag gebonden aan het stoffelijke bestaan. Terwijl toch ook de heilige aarde deel uitmaakt van de zevenvoudige kosmos. Kan de mens niet die leren begrijpen?

DE CYCLI VAN HET GEESTELIJKE WERK

Zoals wereld en mensheidsgang zich in cycli en tijdsperioden bewegen, zo kan men ook cyclische perioden in het geestelijke werk onderkennen. Want ook de huidige cyclus van het grote bevrijdingswerk geschiedt in samenhang met de emanaties van de *geestelijke zon*. Daarop anticipeert de Broederschap des Levens; en ook de Geestesschool van de jonge Gnosis – met al zijn werkers – is in die cyclus of ontwikkelingsgang betrokken. School en haar arbeid zijn onderdeel van een plan, dat zich succes-

sievelijk ontvouwt en voltrekt naarmate de werkers zich bewust worden van de machtige draagwijdte ervan.

Een zevenvoudig geopenbaarde Geestesschool komt niet zo maar uit de lucht vallen: een zorgvuldige voorbereiding op veel niveaus is daaraan voorafgegaan. En op de boog van haar ontwikkelingsgang bevindt dit stoffelijk en geestelijk bouwwerk zich juist nu op een belangrijk punt. Wij willen dit gaarne toelichten met enkele gedachtes van J. van Rijckenborgh, waarmee hij indertijd een kleine groep leerlingen voor een bepaalde taak plaatste.

«Het tempo van machtige accenten in de ontwikkelingsgang der mensheid,» zo zegt hij daarin onder andere, *«voltrekt zich in ongeveer honderd jaar. Datzelfde geldt voor de cycli van het geestelijke werk. Historisch gezien is 1924 het begin van de moderne Geestesschool, omdat toen de opdracht voor een nieuw geestelijk werk werd verleend.»*

In dit jaar 2004 zullen wij dan ook het tachtigjarige bestaan van de School memoreren; op de betekenis van het getal 8 komen wij straks nog terug. *«Na de verleende opdracht,»* stelt J. van Rijckenborgh in de bewuste toespraak, *«ging in het jaar 1925 de nieuwe arbeid van het moderne rozenkruis daadwerkelijk van*

Gouden roos
boven de ingang
van een kerk in
Pocatky, Tsjechië.
Foto Pentagram.

start. Tot op dat moment had de Broederschap van het Rozenkruis zich voornamelijk bepaald bij het inspireren van spirituele bewegingen en initiatieven en het op de achtergrond werkzaam zijn bij zowel individuele personen als groeperingen. Denken wij hier aan de vele filosofen in de tweede helft van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw, waarvan vele mensen kennis namen. Te denken valt ook aan de voor de wereldliteratuur van die tijd kenmerkende voorbereidende gedachten van de transfiguristische leringen, die fragmentarisch naar voren traden. De laatsten die zich op het esoterisch-christelijke vlak bewogen, hadden in 1925 het stofleven verlaten: Max Heindel op 6 januari 1919 en Rudolf Steiner op 30 maart 1925. Welnu, vrienden, zo stelde de broederschap,» – nog steeds volgens J. van Rijckenborgh, «na al deze vele voorbereidingen was de tijd gekomen dat het moderne rozenkruis zich zou openbaren en zou komen tot het stichten van een Geestesschool, met daarmee verbonden een innerlijke mysterieschool. Dat was het, wat in 1925 van start ging. Een arbeid van voorbereiding, ontplooiing en afronding werd toen ingezet. Daarmee zou het moderne rozenkruis, als de Geestesschool van de Jong-Gnostieke Broederschap over heel de wereld bekend moeten worden. En de opbouw en voltooiing daarvan zou een periode van honderd jaar in beslag nemen, dat wil zeggen tot ongeveer het jaar 2025», aldus J. van Rijckenborgh in de genoemde toespraak. En hij noemt deze periode van 100 jaar «de periode van de nieuwe Heilige Geest-era. In deze periode zullen de radiaties van de zevengeest, van de geestelijke zon, zich krachtig manifesteren in en door middel van het aardstratum waarin en waarop wij leven.»

Dit zou met grote atmosferische ver-

anderingen gepaard gaan. Tevens zouden er wereldwijd grote maatschappelijke veranderingen plaatsvinden, zodanig dat het werk wel eens voor korte tijd onderbroken zou moeten worden, hetgeen gelukkig tot nu toe niet het geval is geweest. Deze accenten in de geestelijke wereldhistorie, deze *Heilige Geest-era's*, zijn er vele malen geweest. Ze waren er in het Verre Oosten, in India, in Egypte, in het Midden-Oosten, in Oost-Europa, terwijl er momenteel in West-Europa een dergelijk tijdvak is ingezet. In zo'n periode van ca. 100 jaar vindt dan nu ook de opbouw en de uitbouw van de Geestesschool plaats, vooral wat de innerlijke verdieping in de mysterieschool betreft.

J. van Rijckenborgh verdeelt deze periode van opbouw van honderd jaar in twee delen; namelijk in een voorbereidende periode van 40 jaar van 1925 tot 1965 en een tweede van 1966 tot 2025, een afrondende fase dus, van 60 jaar. Dat zal niet betekenen dat na 2025 de arbeid geen verdere ontplooiing zou kennen, want het bevrijdingswerk in de Aquariusperiode betreft 'verschillende oogst- en selectieprocessen', zoals hij in zijn boek *Dei Gloria Intacta* stelt. Deze kunnen tot in de verre toekomst van het jaar 2658 gaan duren. In hoeverre de Geestesschool tegen die tijd daarin nog zal participeren is vanzelfsprekend niet te zeggen. Vandaar dat er wordt gezegd: 'Werk zolang de tijd daar is; werk zolang het dag is.'

De immense inspanning van voorbereiding en ontplooiing van de zeventevoudige Geestesschool hebben velen van ons voor een groot deel in de afgelopen jaren mogen meemaken. Eerst moest in door de broederschap aangewezen gebieden de grond bewerkt worden. Daarna het zaaien van het zaad, zo, dat het niet op

rotsgrond zou vallen. Voorts het voortdurend behoeden van het nieuwe groen. Vervolgens het doen opgroeien en doen rijpen van het nieuwe koren, zo dat het de gouden kleur van rijpheid zou gaan verkrijgen, en het eerste *graan* zou kunnen worden geoogst.

Zo werd een groep van oogsters gevormd, een groep werkers die tegen stormen en verraad bestand zouden zijn. Dat was de grote verantwoordelijkheid voor de twee grootmeesters, in de tijd dat zij de gnostieke gemeenschap voorgingen. Uit de gemeenschap kwam een groep werkers naar voren die mede verantwoordelijk werd voor de geestelijke leiding, zodat de voortzetting van de grote arbeid geen stagnatie zou kennen.

JEUGDWERK

Niet onvermeld dient te blijven dat J. van Rijkenborgh in de genoemde toespraak met nadruk wees op het grote belang van het vormen van een jeugdwerk, dat zich ook op internationaal niveau in het perspectief van de Geesteschool zou ontwikkelen. De werkers daarvan zouden niet geheel door de materie gevangen dienen te zijn, en zeker niet volledig in de intellectualiteit dienen te vervallen. Hij voorzag een grote gevaar in een zich sterk ontwikkelende materialistische gerichtheid. Als jeugdwerkers zich daarvan vrij konden houden, dan zou er, wat betreft de zorg en de voorzorg om de prille ziel in de jonge mens veel gewonnen zijn. Dan zou in ieder geval het *behoud van de mogelijkheid* voor een spirituele ontwikkeling in de nieuwe jonge persoonlijkheid gegarandeerd kunnen worden.

Verder stelde hij in deze toespraak dat

de volledige moderne literatuur van het rozenkruis zou verschijnen en dat er verder gebouwen en tempels zouden worden gerealiseerd in vele landen van Europa en daarbuiten. Vanuit Europa zou het werk zich over de wereld verspreiden.

De eerste periode van al deze ontwikkelingen werd afgesloten op 31 december 1965 en het vervolg daarop in de tweede periode zou starten op 1 januari 1966 en voortduren tot 2025, aldus J. van Rijkenborgh. In al die jaren die nu verstreken zijn is het *levende fundament* gelegd, en nu staat het gebouw in zijn zevenvoudige volheid midden in de wereld. Zeker, het is gerealiseerd in stoffelijke zin, en is zich in die zin nog steeds aan het uitbreiden. Maar belangrijker is de geestelijke betekenis van deze realisatie: het spreiden van een geweldig lichtveld, het vuur van de Geest. Ook de komende 21 jaren zullen volop aan de voltooiing van dit grote werk worden besteed. Een nieuwe generatie van vrienden is bezig zich daarop voor te bereiden en te ontplooien. In 2004 is dit grote werk niet meer slechts een plan, een kaal schema, of een gebouw zonder inhoud. Het is reeds uitgegroeid tot een *levend lichaam* dat met haar elektromagnetisch astraal veld al haar brandpunten, en al haar leerlingen omvat houdt en doorstraalt met het licht van de zevengeest, of wel de geestelijke zon. Dit alles met slechts één doel: de innerlijke verlichting te schenken aan iedere leerling, zodat vanuit de wedergeboren ziel, vanuit de bronnen van het gnostieke licht, *Gods vrede en liefde* uit kunnen stralen in de wereld en tot de mensheid. Een arbeid die zeer dringend noodzakelijk is in een tijd van grote wereldspanningen, die hoe dan ook hun weerslag vinden in de mensen zelf. Wij hoeven u niet te schetsen hoe de felrode wolken van haat, agressie en angst over de wereld spoelen, om zich vast

te zetten in de harten der mensen, en daar wanhoop en diep leed veroorzaken. Ook aan Europa gaat dit geenszins voorbij.

DE TOREN VAN OLYMPUS

In het jaar 2004 zal de Geestesschool weliswaar haar tachtigjarige bestaan herdenken. Maar nog steeds is zij op weg naar de voltooiing van haar arbeid wereldwijd, en iedere leerling is daarbij volledig betrokken. We willen vooral vooruit blikken, daar waar de gnostieke levensrivier ons vooruit snelt. In die stroom willen wij ons geestelijk pad en onze innerlijke groei verder verdiepen. Wij allen zijn op weg om in het huis van de Geestesschool, dat wij bewonen en waarin wij werken, het *scheikundig huwelijk* te volbrengen. Iedere leerling kan op zijn plaats en naar zijn actuele innerlijke arbeid in het zevenvoudige geestelijke gebouw zijn pad gaan. Een pad dat hij of zij in zichzelf zal volbrengen, omdat het grote plan van redding en bevrijding in de eerste plaats in de eigen microkosmos besloten ligt. Van de monade gaat een straling uit die zich projecteert in de leerling, als deze zijn hart daarvoor opent en zijn hoofdheiligheid daartoe gereed maakt. Dan kan het niet anders dan dat het zevenvoudige plan zich voltrekt. Want de leerling bouwt dan, in samenhang met het zevenvoudige trap-

pengewelf van de Geestesschool, de toren van Olympus, en ontsluit verdieping voor verdieping *in zichzelf*.

Zoek het daarom toch niet buiten u maar *vind het* in uw eigen microkosmische huis, in samenhang met het *Tehuis Sancti Spiritus*; het huis waar de heilige zevengeest de mens aanraakt.

Vierhonderd jaar geleden, in het jaar 1604, schreef onder de impuls van de Broederschap van het Rozenkruis Johann Valentin Andreae de eerste bladzijden van 'Het Scheikundig Huwelijk van Christiaan Rozenkruis'. Nu, vierhonderd jaar later, is de inhoud van dit mysteriegeschrift tot een algehele openbaring gekomen in de moderne Geestesschool. Niet in de zin van een uitvoerige ontsluiting van het pad dat C.R.C. eens ging en volbracht, maar vooral zo dat iedere leerling dit in het heden volstrekt kan navolgen. Want hij kan in het Tehuis Sancti Spiritus binnentreden, dat aan de top van de zevenvoudige Geestesschool staat te lichten. Dat wordt genoemd: de achtste verdieping van de toren van Olympus. Die zevenvoudigheid is geheel in navolging van het grote voorbeeld van C.R.C. Hij schaarde immers 7 broeders om zich heen, zo zegt de Fama. Zeven broeders, zeven aspecten die het Tehuis Sancti Spiritus bouwden, terwijl C.R.C. zelf de achtste was!

Zo rijst voor ons op het mysterieuze getal *acht*. Het is het dakgewelf van het geestelijke gebouw, dat uitziet naar de weidse horizon van het nieuwe zielenleven; het is de poort der eeuwigheid, die wijd geopend is. Een leerling kan zelf *zijn* innerlijke toren van Olympus oprichten en beklimmen en de nu wellicht nog onbekende achtste verdieping betreden, waar dan het monadische vuur ontstoken wordt.

HET LIED VAN DE LIEFDE

En terwijl hij zo in zijn innerlijke wezen bezig is om het grote alchemische werk te verrichten, voegt hij zich tegelijkertijd samen met anderen, in groepseenheid en liefde om op vele plaatsen in eenheid en harmonie Geestesschool en arbeid te dienen. Daarom staat in het Werk het jaar 2004 onder het devies van het *Lied van de Liefde*, en de innerlijke vrede. Het lied dat weerklinkt op de vijfde dag van de alchemische bruiloft van C.R.C., en dat J. van Rijckenborgh in een zeventvoudige sleutel formule met de zoekende mens verbindt. Liefde voor alle mensen die wij ontmoeten en met wie wij verkeren. Liefde voor een diep lijdende mensheid, die leeft in een wereld die nog steeds killer en onmenselijker schijnt te kunnen worden. Liefde voor elkaar in de Geestesschool, in de groep en voor medeleerlingen, die allen op hun wijze alles geven om hun leerlingenschap tot een goed einde te voeren. Een liefde en een vredesstaat ook, die uitgaat naar elkaars arbeid in de School. Het spreiden van een innerlijke vrede en harmonie, die opwelt uit de bron van verworven zielenkracht, die zich uitbouwt tot verlichting van het leerlingenschap.

Dit is de inspiratie die heel het werk in 2004 doorstraalt en die van de leerlingengroep zal kunnen uitgaan. Want *ware inspiratie* wordt geboren wanneer het denken zich in het Licht verheft en zo geheel doorstraald wordt. Dan wordt het denken tot waarneming en waarneming tot begrip, *tot Gnosis*. Dan *ziet* het denken het plan dat zich vanuit de kernstraling in het hart van de microkosmos ontvouwt. Want denken dat Gnosis wordt, kan door dit nieuwe *begrip* alles verstaan en alle consequenties overzien. Het mysterie is

dan geen geheim meer, maar een geopende poort tot innerlijk weten.

In dit verband citeren wij enige oeroude woorden uit de Bhagavad Gita, het Lied des Heren:

«Noch iemands kwade noch zijn goede werken rekt de Almachtige hem aan; het is de verduistering der kennis door niet-weten waardoor de schepselen in verdoling zijn.

Maar bij wie het niet-weten door kennis van de Ziel is verdreven, bij hem maakt, als een zon, de wijsheid het allerhoogste openbaar.»

Wij spreken hier over de *geestelijke zon*. Die wijsheid en liefde is. Deze zon en haar straling kennen geen tijd, geen afstand en zijn nader dan handen en voeten. Zij openbaren zich in ons op hetzelfde moment dat wij de geestelijke vermogens van de Ziel openen. Het licht van de geestelijke zon is een voortbrengsel van de Geest, dat als een vrucht geschonken wordt aan de ziel.

‘Het licht schijnt in de duisternis.’

‘Het licht schijnt voor allen die in het huis zijn.’

Dat licht is het waarlijke *licht der wereld*, dat waarheid, wijsheid en liefde in één is. Het kent geen duisternis en gaat niet onder achter de kimmernissen van de tijd. Dit licht wordt ontstoken door hen die zich scharen onder de levensboom, waarvan gezegd wordt dat zij haar sappen ontvangt van de geestelijke zon. Tot hen die zich scharen onder de gouden bladerkroon van deze boom des levens wordt gezegd:

Gij zijt het Licht der wereld.

Aphrodite-Venus,
godin van de
liefde. Athene,
5de eeuw v.C.

HET LIED VAN DE LIEFDE

*Uit de vijfde dag: het gezang der nimfen**

- 1 *Niets is zo schoon op aarde
als liefde, puur en rein.
Laat ons als Gods gelijken
elkaar tot zegen zijn.
Dat onze zang de koning ere,
dat gans de zee in vreugd verkere;
wij vragen, antwoordt gij.*
- 2 *Wat bracht tot leven ons weleer?
De liefde.
Wat schonk ons de genade weer?
De liefde.
Waaruit zijn wij geboren?
Uit liefde.
En hoe gaan wij verloren?
Zonder liefde.*
- 3 *Wat is het dat ons leven doet?
De liefde.
Waarom toch werden wij gevoed?
Uit liefde.
Wat zijn wij onze ouders schuldig?
De liefde.
Wat maakt hen steeds weer zo geduldig?
De liefde.*
- 4 *Wat doet ons overwinnen?
De liefde.
Hoe kan men Liefde vinden?
Door liefde.
Waar treft men goede werken aan?
In liefde.
Wie smeedt de twee tot één tesaam?
De liefde.*
- 5 *Laat helder nu allen
de liederen schallen
de liefde ter ere,
zij zal zich vermeëren*

*in onze koning en koningin.
Hun lichaam is hier, hun ziel vlood heen.*

- 6 *Als wij het beleven
– God zal ons geven
dat wij hen – die door liefdes macht
werden gescheiden, met grote kracht –
door liefdes vlam, in gelukkig pogen,
ook weer tezamen brengen mogen.*

- 7 *Dan zal, in alle eeuwigheid
dit grote leed,
aan vele jongeren doorgegeven,
verkeren tot vreugd,
al koste het duizend jaren tijd.*

Op de vijfde dag van de Alchemische Bruiloft vaart Christiaan Rozenkruis aan boord van een van de zeven schepen, tezamen met zijn gezellen. Allen zijn op weg naar het eiland, waar de Toren van Olympus staat opgericht. In die schepen zijn bovendien in het diepste geheim de kisten aan boord gebracht, met daarin de lichamen van de onthoofde zeven koningen en koninginnen, symbolen van de oude levenskrachten der natuur. De hoop is dat deze, door de trouw en het offer van de 'trouwe schare gezellen' op het eiland zullen herleven. Tijdens de tocht bieden de zee-nimfen aan C.R.C. een parel aan, en breken zij uit in de hierboven geciteerde lofzang op de liefde.

De parel heeft betrekking op het nieuwe bewustzijn; J. van Rijckenborgh wijst erop dat Christiaan Rozenkruis, als kandidaat, tijdens de eerste dag een wonde aan het voorhoofd ontvangt. Door zijn

strevend leven wordt het oude levenskristal uit hem weggenomen, hetgeen men wel «de meest primaire voorwaarde kan noemen voor een bevrijdend leerling-schap». De wonde herinnert hem eraan dat 'het kristal van het oude bewustzijn' werd 'weggenomen'.

Tijdens de vijfde dag wordt hem een 'nieuwe parel' geschonken. Deze parel komt voort uit de zeven krachten van de zee der levensvolheid, Mare, van de 'wereldmoeder'. Het nieuwe bewustzijn wordt geheel belevendigd door de zeven krachten van de liefde. Zo moet men de nimfen als de reine, nieuwe natuurkrachten van de nieuwe levensstaat verstaan. Het lied kent zeven zangen:*

1. Er is niets schoner en verhevener dan de liefde.
2. De alopenbaring geworden uit de goddelijke liefde.

3. Wat zijn wij God en de naasten verschuldigd? De daadwerkelijke straling dezer liefde.
4. Hoe kunnen de wereld en het kwaad worden overwonnen? Uitsluitend door de goddelijke liefde.
5. Wie zingen dit verheven lied? Zij die in het koningschap van de geest ontstegen zijn.
6. Daarom is er één bede in het hart van allen die deze liefde ervaren: dat alles en allen die van God gescheiden zijn, de eenmakende liefdestroom zullen binnen gaan en
7. zo in eeuwigheid de ware, god-menselijke levensstaat zullen kennen.

Waternimf in volle beweging, fragment van een Chinees reliëf

* In: J. van Rijckenborgh, *De alchemische bruiloft van Christiaan Rozenkruis. Esoterische Analyse van de Chymische Hochzeit Christiani Rosencreutz Anno 1459*, door J. Valentin Andrae. Deel II, Rozekruis Pers, Haarlem, 2^e druk 1992.

EEN PARABEL OVER HET ONTSTAAN VAN EEN BEKER

Een verhaal dat gaat over het wordingsproces van het bewustzijn van de mens; van de aanvang, via vele treden en wisselende stadia, tot aan zijn hoge bestemming.

Onbewust, verzonken in duisternis, slaapt de klei, de aarde. Tegelijkertijd wacht er in het licht van de dag een meester, een draaischijf, een koele plaats, een oven, het tijdruimtelijke en een ruimte van het bewustzijn. Niet elke soort aarde deugt om een beker van te branden. Klei moet het zijn. Men kan zich voorstellen dat in een langdurig proces, door vele aardomwentelingen, stenen en mineralen worden gespleten; hoe na langdurig slijpen stof naar de zee gedragen wordt en in de diepte verzinkt. Samengedrukt door het gewicht van vele druppels, rust de stof dagenlang, nachtenlang. Hoe lang duurt een kosmische nacht, een kosmische dag? Klimaatveranderingen, ijstijden, gletsjers en vervorming van de aarde brengen dan naar boven wat lange tijd onder was. Zo zou de klei ontstaan kunnen zijn.

En dan groeit er gras over het geheel. Wie weet waar bruikbare klei ligt? De meester. Hij haalt de bovenste laag weg en graaft de klei uit. Hij brengt de kostbare substantie in zijn werkplaats en reinigt haar. De klei ondergaat de aanraking, de verandering; het is licht om hem heen, maar hij weet niets, begrijpt niets.

Wat hij waarneemt zijn de handen van de meester. Zij omvatten hem, zij grijpen hem aan: dat beweegt hem, verandert hem. Een siddering doortrekt de vrucht-

bare, maar nog levenloze massa, en de klei begrijpt nog niets. Maar het proces is begonnen.

De meester is de bedenker van een wonderbaarlijk rad, dat hij ook bestuurt. Nochtans kan dit rad zich niet voortbewegen. Waarom zou het ook? Alles moet dáár weer terugkeren vanwaar het komt. Het rad heeft een staande as. Staand zoals de as van de sterren, die daardoor alle naar het midden van het al wijzen. Elke schijf van de pottenbakker wijst met de as naar het middelpunt van de aarde. De assen van wagens zijn van ditzelfde principe afgeleid, maar deze assen liggen horizontaal en draaien zo in een cirkel rond.

De wonderbaarlijke schijf van de meesterpottenbakker wordt nu aan het draaien gebracht. Boven op de schijf ligt een klomp klei, ongevormd. Uit de chaos genomen, door de wetmatigheid van de as met het midden in verbinding gebracht. Zeker grijpen de handen van de meester het ongevormde. Zonder aarzeling geven ze gestalte aan datgene wat uit het ongevormde oprijst, en inhoud zal dragen. Immers, geen inhoud zonder vorm, geen vorm zonder inhoud. De klomp wordt opengebrouwen. De meester voegt water toe aan de aarde, grijpt naar binnen en vormt. Als door een wonder groeit alles en krijgt een lichaam. Vochtig en glanzend draait de klei. Hij lacht en zegt: «Kijk, dat ben ik».

De meester weet wat hij doet, hij voelt wat hij weet, hij handelt zoals zijn ambacht hem voorschrijft. Het geschiedt naar zijn wil. Zo wordt de klei een beker.

Hij draait om zijn innerlijke as. Daardoor vliegt hij niet uit zijn baan. Hij staat onder de rustige hand van de meester. Daardoor gaat hij de vervolmaking tegemoet. Zijn vorm sluit om de lege ruimte, die om de as ontstaat.

Lao Tse zegt: «Men kneedt de klei terecht tot drinkbeker; juist daar waar niets is, ligt de bruikbaarheid van de beker». De beker is een werktuig om te gebruiken. Door zijn lege ruimte kan hij alles bevatten. Hij is gevangen, hij laat zich omvatten, vullen, legen en dragen. Hij wil niets, hij wil slechts nuttig zijn, dienen.

Maar dit alles later. Nu verheugt hij zich nog, is blij met de omwentelingen, die langzamer worden en tenslotte tot stilstand komen. Zoals een kind wil de beker roepen: «Nog eens». Maar de pottenbakker snijdt hem af van de schijf, waarop hij staat. Hij voelt een onzegbare smart als de maker hem wegneemt van het deel der aarde waar hij uit voortkwam; hem wegneemt van de draaischijf, die hem tot een tweede natuur was geworden. Nu weet hij weer dat hij uit de groeve kwam, uit de

diepte, waar van de grote omwenteling niets te bespeuren was.

De beker ervaart nu nog eenmaal de beweging in een wijde boog en staat dan stil en rustig, warm, week en vochtig naast anderen, die daar al zijn. Hij kijkt om zich heen en ziet de andere: broeders en zusters met de meest verschillende vormen en maten. Hij voelt verwantschap; om hem heen staan nog meer stralende verschijningen, ja, hij voelt zich thuis. Ook staan verderop, aan het einde van de rekken, andere, gelijksoortige vormen van verschillende maten, maar zij glanzen niet. Zij zien er niet meer levend uit. Zij maken geen weke indruk; zij lijken eerder hard en droog. Nou ja, denkt hij, wij hier aan de voorkant staan dicht bij het licht; wij glanzen!

Iedere dag ontstaan onder de handen van de meester nieuwe bekers. Fris en week worden ze neergezet. Men maakt plaats en schuift op. Verder naar achteren, verder weg van het licht van de aardse dag, verder weg in de koude, verder af van de vochtige omgeving. De nieuwere staan nu vooraan en kijken rond. Men kent die

Theekom met maansikkel en wolken op wit fond. Nonomura Ninsei, ca. 1660. Nationaal Museum, Tokio, Japan.

blik, men weet. Men beziet de bedrijvigheid, wordt steeds droger, wordt stil en wacht af.

Van tijd tot tijd komt de meester en draagt een groep van de afgekoelde, droge bekers naar een andere ruimte, waar de oven staat. Voorzichtig, dat in deze breekbare fase niets stuk zal gaan, niet ergens een barst in komt, worden ze allen dicht opeen geplaatst. Als de ruimte vol is en er niets meer bij kan, wordt de oven gesloten. De deur is dicht. Er heerst vreugde alom. Men weet wat was. Niemand wil nog eens naar buiten, terug in de kleigroeve, op de draaiende as, naar de vochtigen en weken. Men is stil en wacht. Men heeft gehoord: er zal iets geweldigs gebeuren, iets onbegrijpelijks. Het zal licht worden. Men heeft gehoord – men weet niet wat er komt. Men is stil en wacht.

De meester, die alles opgebouwd heeft, weet wat hij doet. Dit is zijn handwerk. Hij kent zijn schepselen, zijn creaties. Het schepsel weet dat het één is met de meester. Er is vreugde in de ruimte; vreugde over de hitte, vreugde over de nieuwe bekers. De droge bekers in de oven verliezen dan het laatste water dat nog in hen was. Het wordt chemisch gebonden. Door de brand der loutering worden de laatste sporen van onrijpheid weggenomen.

Uur na uur staan allen tezamen in de oven. In de duisternis van het onbewuste schemert het. Omtrekken tekenen zich af. Het innerlijke oog begint te schouwen. Vanwaar komt dat licht? Men ziet niets. Er is geen vlam, geen zon die schijnt. En toch ziet een ieder alles steeds duidelijker. Het is als morgenrood. Het is als een zonsopgang. Zacht glanst iedere beker van zichzelf. In rust staande, zich innerlijk bewust van de as, wordt het steeds lichter. Het licht komt voort uit ieders innerlijke weerkaatsing. Allen tezamen staan in onbeschrijflijke hitte en licht. Allen lichten, stralen, staan in de verlichting. Nu weten zij, herinneren zij zich de

hitte waaruit zij eens voortkwamen: wij hebben niet onszelf uit de klei omhoog gehaald. De as in ons is niet door onszelf opgericht; wij hebben niet onszelf in het vuur gelouterd.

*Wij zijn – maar niet uit onszelf.
Wij staan, onze as gericht in Tao.*

In dit weten is al het oude voorbijgegaan. Door en door gehard zijn wij geworden. Nu begint het afkoelen. Het is stil, het is tijd. Het wachten is geleerd. De verwachting van het nieuwe. Het staan in het vuur is een voorsmaak van een werkzaamheid, van een functie kunnen vervullen in *eenwig* licht. Hier in de verhoudingen van de vergankelijkheid worden bekers gebruikt die in het proces van het ontstaan geleerd hebben te wachten, te nemen, te geven, te dienen.

Nu wordt de deur geopend. De deur tot een nieuw stadium, tot een nieuwe fase. Naar buiten treden, uit de ruimte, die zo-even nog de oven was. Intreden in een wereld die op een andere manier, op aardse wijze, brandt. Nog staan allen bij elkaar. Maar daar komen al de nieuwe meesters, de nieuwe huisheren en zij kiezen, zoeken ons uit.

Iedere beker verkrijgt zijn plaats, vervult zijn functie. Velen zijn daarbij oud geworden, heel oud. Zij vragen niet naar inhoud, niet naar leegte. Zij vragen niet naar tijd. Zij staan dag en nacht bereid. Velen worden zeer gewaardeerd, worden veel waard in de ogen der mensen. Velen worden ernstig beschadigd. Wat kunnen zij eraan doen dat ze bestaan? Gingen zij niet door water en vuur? Zijn zij niet opgericht op dezelfde staande as?

En de meester? Hij beziet van bovenaf de assen en lacht. De as? Van boven af slechts een punt. Een punt als een stofje uit de klei; zoals lucht in een waterdruppel. Als een zaadkorrel, die in mijn harte brandt.

AANWIJZINGEN OP EEN PAD

En ware weg is niet gemakkelijk te gaan.
Wie het doel echter kent, gaat hem graag.

Lijkt de weg moeilijk, dan kan het liggen
aan het gewicht van diegene die hem betreedt.

Het zwaarst weegt het ik. Wie de band
met het ik loslaat, gaat de weg onbezwaard.

Wie streeft naar waarheid gaat niet lichtvaardig.
Hij beoefent de gelatenheid.

Ieder draagt zijn maatstaf in zich,
zij schenkt hem inzicht.

Waar inzicht regeert, verdwijnen
de geforceerde wil en alle methoden.

De wijsheid van nu is niet die van morgen.
Toch is er één waarheid.

Wie opmerkzaam is en de waarheid zoekt,
elke dag weer, hem zal zij worden geschonken.
Wie naar het nieuw bewustzijn streeft,
dankt het aan het Licht en de Waarheid.

Wat men ook ervaart,
het dient om te ervaren en te kiezen.
Zo heeft elk ding zijn zin.

Wie jaagt naar fouten en ze naar zich toe trekt,
valt snel in de sloot,
waarin hij alleen de vissen wilde bekijken.

Menselijke zwakheden horen de uiterlijke mens toe,
de innerlijke mens is er vrij van.

De innerlijke mens kent de kracht van de
levende ziel. Alleen zij schenkt hem verlossing.

Wie hindernissen wil overwinnen,
richt zijn blik op het doel: het Licht.

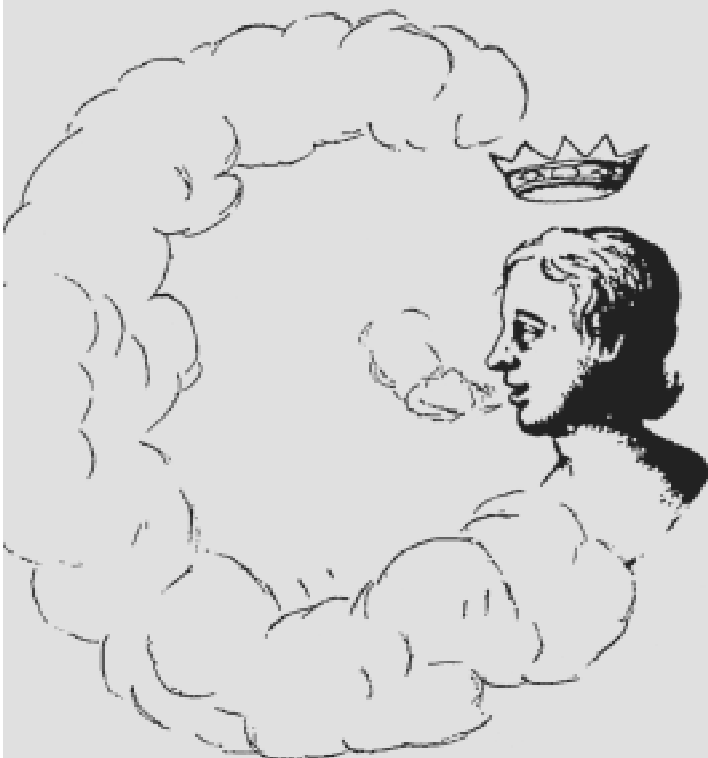
Open uw ziel voor het Licht!
In helderheid is geen duisternis.

Zwakheid en onvolmaaktheid
zij horen tot de wereld die vergaat.
De energie die eeuwig is lost hen op.

De mens is een radertje
in een onvolmaakte wereld.
Maar de kracht van de grote verandering
verlost hem van die taak.

Hij verandert en met hem
verandert de hele wereld.

De nieuwe ademhaling volgens Freher. «Keert u tot
het Ene dat ge bezit, opdat ge het kunt behouden. Alleen
daardoor kunt ge een perpetuum mobile zijn.» Paradox
Emblemata, 18e eeuw.

HET ZACHTE WATER, SAMEN MET DE TIJD, OVERWINT DE MACHTIGE STEEN

De legende over het ontstaan van het boek Tao Teh King van Lao Tse op zijn weg in ballingschap, door Bertold Brecht

Toen hij zeventig jaar was en gebrekkig
had de leraar behoefte aan rust,
want het goede was in het land
weer eens aan de zwakke kant
en de boosheid nam toe in kracht.
En hij trok zijn schoenen aan.

Hij pakte in, wat hij nodig had:
weinig. Maar het werd dit en dat.
De pijp die hij 's avonds altijd rookte
en het boekje dat hij altijd las.
Wittebrood zoveel als hij dacht nodig te
hebben.

Hij genoot nog een keer van het dal en
vergat het toen hij de weg nam
naar het gebergte.
En zijn os genoot kauwend
van het verse gras
terwijl hij de oude man droeg,
want die ging het snel genoeg.

Maar op de vierde dag hield een
tollenaar hen tussen de rotsen aan:
'Kostbaarheden aan te geven?' 'Geen.'
De jongen die de os leidde, sprak:
'Hij heeft onderwezen.'
En zo was ook dat verklaard.

Maar de man vroeg in een opwelling:
'Heeft hij er wat aan overgehouden?'

Sprak de jongen: 'Dat het zachte water
samen met de tijd
de machtige steen overwint.
Je begrijpt dat hardheid het verliest.'

Opdat hij niet het laatste
daglicht zou verliezen
spoorde de jongen de os nu aan.
En de drie verdwenen al om de hoek
bij de zwarte dennen, toen er plotseling
vaart kwam in onze man,
en hij riep: 'Hé, jullie, stop eens!'
'Hoe zit dat met dat water, oude?'
Zei de oude: 'Interesseert je dat?'
Sprak de man: 'Al ben ik slechts een
tolgaarder, wie overwinnaar is,
dàt interesseert ook mij.
Als je het weet, zeg het dan!'

'Schrijf het voor me op!
Dicteer het aan dit kind!
Zoiets neemt men toch niet mee.
Er is toch papier en inkt bij ons
en een avondmaal is er ook;
ik woon daar.
Nu, is dat afgesproken?'

Over zijn schouder keek de oude
naar de man: verstelde jekker, barrevoets.
En het voorhoofd één enkele rimpel.
Ach, het was geen winnaar

die daar op hem af kwam.
En hij murmelde: 'Ook jij?'

Om een beleefde vraag af te slaan,
daar was de oude,
schijnbaar, te oud voor.
Want hij zei luid: 'Die wat vragen
verdienen een antwoord.' Zei de jongen:
'het wordt ook al koud.'
'Goed, een kleine pauze.'

En de wijze stapte van zijn os af.
Zeven dagen schreven zij
met z'n tweeën;
de tolgaarder bracht eten
(en vloekte alleen nog zachtjes
over de smokkelaars in die periode).
En toen was het zover.

Op een ochtend overhandigde
de jongen
eenentachtig spreuken
aan de tolgaarder.
En met dank voor een kleine gift
voor de reis gingen zij
de hoek om bij de dennen
en verdwenen tussen de rotsen.
Zeg nu eens: kan men beleefder zijn?

Maar laten wij niet alleen
de wijze roemen,
wiens naam op het boekje prijkt!
Want men moet de wijze zijn wijsheid
eerst ontfutselen,
daarom wordt
de tolgaarder ook bedankt:
hij was het die erom vroeg.

Het eindeloos
slijpende zachte
water ontleemt
de rots zijn
scherpe kanten.
Turkije. Foto
Pentagram.

Lao Tse was niet van plan een boek te schrijven, want dat zou in tegenspraak geweest zijn met het vers uit de Tao teb King: 'Zou Tao gezegd kunnen worden, het zou het eeuwige Tao niet zijn. Zou de naam genoemd (geschreven) kunnen worden, het zou de eeuwige naam niet zijn.'

Iets dat in spraak of schrift wordt vastgelegd, is al niet meer 'de absolute waarheid'. Lao Tse is anders dan de mensen, bij wie immers de goedheid afneemt en het kwade toeneemt. Daarom trekt hij over de grens. Hij is ingesteld op een andere vibratie. Zijn wezen doet denken aan de Lohans*, de wijzen uit het oude China, die conflicten waarnamen voordat zij realiteit werden, en die ze zo, als vanzelf, uit de weg konden gaan.

Lao Tse, de jongen en de os (buffel) verlaten het gebied van de onbestendigheid. Daarbij dient de os geduldig en vriendelijk. Een os is vrij van zijn natuurlijke instincten en daarom een voorbeeld van kracht door zelfoverwinning. Hij staat symbool voor een overwonnen, gelouterd gemoed. Het kind duidt op een nieuw begin in een ander levensveld en de eeuwige jeugd van de oeroude Lao Tse. Lao Tse is geen eigenaam, maar wordt vaak vertaald als 'de oude'.

KOSTBAARHEDEN AAN TE GEVEN?

Verschillende gebieden, invloedssferen, landen en levensvelden worden door een grens van elkaar gescheiden. Deze begrenst de actieradius van een bestaansvorm. Een grens wordt niet zomaar, ongecontroleerd gepasseerd, maar kan met in

achtname van de actieve oude en nieuwe wetmatigheden worden overschreden. Daarbij is de vibratiesleutel van het gemoed steeds bepalend.

EN DE DRIE VERDWENEN VOORBIJ DE DONKERE DEN

Het land waarheen Lao Tse reist, wordt niet beschreven. Het is als een 'niets'. De wijze kan in geen ander land thuis zijn. Hij is thuis in de grensloosheid. Hij was alleen bezoeker, helper op een niveau waar hulp nodig is en hij keert als vanzelfsprekend terug naar een onbegrensde volheid. De wijze volgt zijn opdracht en pendelt vrijwillig tussen begrenzing en grenzenloosheid heen en weer. Van bovenaf gezien kruist Lao Tse de horizontale levenslijnen, omdat hij de verticale weg kiest. Zo vormt hij, als iedere ware mens, het wereldkruis.

HEEFT HIJ ER WAT AAN OVERGEHOUDEN?

De grenswachter controleert wie de grens mag passeren, passeert deze zelf echter nog niet. Iedere grensoverschrijder was eerst in overdrachtelijke zin een grensbewoner. Over het algemeen wordt het de tolgaarder kwalijk genomen dat hij zich verrijkt, wanneer iemand de grens passeert. Dat is echter de tol. Tol is afgeleid van tellen, het getelde. In een materialistische wereld wordt alles geteld, gewogen, gemeten, getaxeerd en geëvalueerd. Het is een teken dat de bewoners van deze gebieden niet in de eenheid leven. Een tolgaarder kan de waarde van de wijsheid zeker niet direct plaatsen. Pas na erover te hebben nagedacht, vindt hij de wijsheid waardevol en wil hij er deel aan krijgen.

任月滿林庭逢半性時節更相宜
吟歌珠影塵心亦為閑梅花如

何正始畫

'Vol rust
rondwandelen in
gezelschap van de
maan'; Tu Chin, ca.
15de eeuw.

‘HOE ZIT DAT MET HET WATER, OUDE?’

Lao Tse geeft zijn wijsheid en energie zonder morren maar ook zonder enthousiasme, hij blijft neutraal. Zijn tol aan de wereld is de *‘Tao Teh King’*. Ieder die de grens passeert moet tol betalen, anders gaat het niet. ‘Vrijkopen’ is noodzakelijk. De bijbel spreekt over de ‘vrijgekochten’ van deze aarde. De smokkelaars, waarover de tolgaarder klaagt, proberen deze wetmatigheid te ontlopen. Zij proberen ongezien de grens te passeren om er daarna persoonlijk profijt van te trekken. Maar juist zij komen dan voor de karmische gevolgen te staan. Onverbidlijk maar rechtvaardig. Lao Tse geeft niet alleen het tiende deel van zijn eeuwigheids-waarde, hij geeft alles. De universele wijsheid is ondeelbaar, zij is de volheid van een andere orde. De gezochte waarde openbaart zich voor de douanier in de woorden: *‘dat het zachte water toch de harde steen overwint.’*

HARDHEID VERLIEST...

Als het water de steen niet zacht kan maken, gaat het geen strijd aan. Het glijdt erlangs. Maar op den duur werkt het als een voortdurende liefdekracht op de steen in. De wijsheid die Lao Tse vertolkt verhoudt zich tot de mensheid als water tot de steen. En dit water, de ziel van de wijsheid, bewerkt de steen nog altijd. Dat bewijzen de talrijke nieuwe uitgaven en verhandelingen over de *Tao Teh King* en de grote belangstelling ervoor.

Het water is het fijne, het kleine, de druppel, het zuivere. Het water in bevrijdende zin is het water des levens, dat zuivere, nieuwe krachten in het wezen aanvoert. De harde steen is het grofstoffelijke, de vaste en gekristalliseerde materie. Het is tevens een metafoor voor de gevallen mens.

Juist de krachten van het nieuwe leven kunnen de gevallen mens, de gebonden materie, doordringen en dat wat geestelijk is, vrijmaken.

MAAR LATEN WIJ NIET ALLEEN DE WIJZE ROEMEN...

De wijsheid moet gewenst worden. Lao Tse zegt: *‘Die iets vragen, verdienen een antwoord.’* Ook dit is een wetmatigheid. Zonder vragen is er geen antwoord. Wie wezenlijk vraagt, niet intellectueel, krijgt antwoord. *‘Wie klopt, wordt openge-daan’*, afhankelijk van de aard van de vraag. De universele leer wordt niet zomaar de wereld ingeslingerd.

De grensbewoner moet naar de wijsheid verlangen, dan krijgt hij niet alleen een deel van de waarheid maar alles. Zonder deze wezenlijke vraag verkrijgt hij niets. De tolgaarder is door zijn beroep, zijn roeping, onverbidlijk in het bepalen en verlangen van waarden. De grensbewoner heeft hulp nodig uit de onbegrensde en daarom roept hij over de grens heen, de bevrijde mens terug. De grensbewoner heeft de hulp nodig van de wijze, toch zal hij zelf de waarheid moeten veroveren.

*Oorspronkelijk waren de Lohans de eerste discipelen van de Boeddha, die zich uiteindelijk ontwikkelden tot bodhisattva's – helpers der mensheid. Eerst waren er twaalf, zestien of achttien, toen werden zij een groep van 500, die vooral in China grote lichtkracht vrijmaakten. Ze worden wel rijdend op een os of een buffel weergegeven, vaak ook als (trouwe) wachters.

DE OVERWINNING OP HET IK

Soms komt een zoeker iets tegen, dat hem treft als heel bijzonder. Een gedicht uit een onverwachte boek, dat een snaar beroert waarvan hij dacht dat die bij zijn kindertijd hoorde, en daarom maar een beetje weggemoffeld was. Een lering uit de oude gnostieke tijden, die ineens – heel tegenstrijdig – een begrip bij hem wakker roept, dat het om het nu gaat, en wel om zijn reactie, zijn eigen handeling in het nu.

Een zoeker die min of meer vertrouwd raakt met het gedachtegoed van het Lectorium Rosicrucianum weet dat daarin twee levenssferen een centrale plaats innemen. In de eerste levenssfeer probeert de mens een bestaan in de natuur op te bouwen en vast te houden. Een groot deel van zijn activiteiten gaat daarin op. De tweede levenssfeer, die veelzijdig en diepzinnig in de literatuur wordt besproken, is voor een groot deel der mensheid onbekend, verwarrend, vaag. Heel wat mensen ontkennen haar categorisch, zoals zij God ontkennen, of het levende principe in de andere mens. Sommigen hebben er een vermoeden van, maar zij weten geen richting aan hun zoeken te geven. Tallozen ervaren een verlangen naar een onaards geluk en jagen dat op alle mogelijke aardse manieren na. Maar er zijn ook veel mensen, die ineens door het beeld van het levende principe worden aangeraakt. Zij herkennen het in zichzelf, zij zien het in anderen. Of zij zien het

schrijnend leed, op wereldschaal, en op kleinere schaal, vlak bij huis, en zij worden daardoor geraakt: waarom ben ik niet in staat om meer te doen? Zij zoeken antwoorden, bij leraren, of in de wereldliteratuur; zij lezen over een lichtvonk, over een zielenvonk, of over een spiritueel beginsel. Jan van Rijckenborgh en Catharose de Petri spreken in hun boeken over de geestvonk, over een lichtbeginsel in het centrum van de mens, dat de essentie vormt van God-in-de-mens. Een innerlijke, geestelijke mens, die direct verbonden is met de tweede levenssfeer. Dat is het, wat als een belofte, als een plan, als een blauwdruk om en in de mens ligt.

Het is bijzonder, als een zoeker iets van die geestelijke mens herkent in zichzelf. Maar hij, of zij, is deze mens niet. En er is een hele weg te gaan, voor hij het kan zijn. Indertijd benoemden de klassieke rozenkruisers dat zo: 'Enkele adelaarsveren zitten hem nog in de weg.'

Ten eerste: hij is een mens van de eerste levenssfeer. Een groot deel van zijn aandacht en mogelijkheden dient hij noodgedwongen daarop te richten, want daarin moet hij zijn leven leven. Ten tweede: de eigenschappen van de potentiële nieuwe mens komen vaak helemaal niet tegemoet aan datgene wat hij in zijn dagelijks bestaan dacht nodig te hebben. Het zijn dan ook geen ik-eigenschappen, die de eigen vermeende belangrijkheid op de voorgrond stellen.

En dat is een fundamenteel uitgangspunt. Elke beweging uit het verleden

Een gardist rijdt
hoge school.
Nobuzane, ca.
1200 n. C.

wees erop en elke nieuwe poging in de toekomst zal er steeds op wijzen: de ikmens behoort bij de eerste levenssfeer: alleen een geheel andere, een zielenmens, kan toebehoren aan de nieuwe levenssfeer, die ook vaak het Koninkrijk (door Jezus, die de Christus bracht) wordt genoemd, of Nirwana (door de Boeddha),

of het Nieuwe Levensveld (door het Lectorium Rosicrucianum).

Daarom is het niet vreemd, dat er in de geschiedenis veel sporen zijn te vinden van bewegingen, die ernaar streefden het 'ik' minder te laten worden, ja, dit zelfs als uitgangspunt stelden voor de wording van een geestelijke, innerlijke mens. Het 'ik' is

onwetend, stelden de oude gnostici. Gnosis, innerlijke ‘kennis des harten,’ brengt het werkelijke ‘weten,’ en kan de mens verbinden met de Sophia, de lichtmens van weleer. De oude mens, de oude Adam, zo werd in de middeleeuwen gesteld, was totaal ongeschikt, en bovendien een werktuig van de duivel. Daarom moest de nieuwe ‘Christus’ opstaan om de mensziel te ‘redden’ en mee te nemen naar zijn rijk. De grote bewegingen van bogomielen, paulicianen en katharen, in een waaier aan te treffen in de noordelijke landen rond de Middellandse Zee, leerden het ‘endura’ waarin de oude mens – symbolisch, maar niet minder werkelijk – naar zijn aardse natuur stierf en in drie fasen herboren werd. Dan kwam hij de aarde te boven, en zijn eerste vreugdevolle schrede op de weg der sterren was een feit, want een totaal nieuwe bezieling trad op de voorgrond.

Aan de oostkant van de Middellandse Zee ontwikkelde zich een Arabische wijsheid. Toen het Romeinse rijk uiteenviel, en het westen, ontvolkt en zonder cultuur, de eerste pogingen liet zien om tot een samenlevingsverband te komen, bloeide op het Arabisch schiereiland en in Perzië een beschaving, rijk aan kennis, inventief op natuurkundig en scheikundig gebied, en overweldigend in oosterse schoonheid. De islam was een godsdienst die verdraagzaamheid en gastvrijheid hoog in het vaandel droeg, maar al gauw zagen de laatste dragers van de oude Egyptische Gnosis zich genoodzaakt ‘ondergronds’ te gaan. Dat lag en ligt niet aan een specifieke godsdienst, zoals de islam of het christendom, maar aan ‘godsdienst’ als dogma in het algemeen: per definitie staan opgelegde regels een innerlijke, vrije ontmoeting met de geest van de oorspronkelijke levenssfeer in de weg. Vandaar dat er, reeds spoedig na het ontstaan van de islamitische uiterlijke leer, als reactie, een «innerlijke pad» ontstond.

Want net als het onderdrukken van vrije innerlijke ontplooiing in de aard van de mens ligt, door onwetendheid, gebrek aan kennis, zo behoort het zoeken naar een weg tot God bij de mens, en kan het nooit – blijvend – onderdrukt worden. Er werd een innerlijke verklaring van de koran ontwikkeld, en er kwamen andere heilige geschriften, maar vooral ging het om de praktische levenswandel, die de mens uit de windselen van maatschappij, godsdienst en tijd zou voeren. Mensen die deze weg gingen, noemde men soefi’s, naar de wollen gewaden die zij droegen. In het bijzonder in de 9^e tot de 13^e eeuw ontstonden talrijke geschriften, die het pad uit verschillende gezichtshoeken belichtten.

Dat is de tijd van het «klassieke soefisme». De toen geschreven aanwijzingen en overdenkingen zijn tot op heden voor de beoefenaars ervan van fundamenteel belang. Ervaringsberichten, levensbeschrijvingen en gelijkenissen getuigen van de enorme diepte, die telkens gevonden wordt, als mens en gnosis weer een eenheid vormen, en uitbreken in een nieuwe dageraad.

Daarom is het verblijdend, en tegelijk vanzelfsprekend, dat in de werken van de soefi’s veel is bewaard over de overwinning van het ‘ik’, door een levenshouding die in God haar middelpunt vindt. Dit soort soefi-geschriften beschrijft datgene wat de katharen het «endura» noemden, een weg van de ik-overgave aan het goddelijke zielenprincipe in de mens.

Gedetailleerde beschouwingen worden afgewisseld door een rijkdom aan korte uitspraken die aansporen tot nadenken, en die laten zien dat de traditionele denkpatronen op het pad van het vrijmaken van de ziel onbruikbaar zijn. Zij dienen alleen als leidraad voor anderen, die veraf waren, bij hun zoektocht. De soefi-

geschriften laten zien dat het pad een aan-
gelegenheid van het nú is, in het eigen le-
ven, en dat elke volgende stap slechts met
het op dat moment beschikbare 'licht' ge-
nomen kan worden.

DE REIS EN DE OASE

En zoals een tocht door de woestijn
onmogelijk is, zelfs gelijk staat aan zelf-
moord, zonder op de juiste afstand pleis-
terplaatsen te creëren, oases waar èn
kamelen, èn de mens voedsel, schaduw
en water vinden, zo verdelen de soefi's
het pad vaak in toestanden (*hal*) en
standplaatsen (*maqam*). Beide zijn onaf-
wijsbare noodzaak voor een kandidaat.

De toestand van de reiziger, dus de
'staat van zijn' van de zoeker, is 'het op
het pad zijn', de reis, de woestijntocht.
Zonder de eigen, onvermoeibare inspan-
ning komen reiziger en kandidaat geen
stap verder in de woestijn; zonder de
oase of de standplaats zullen beiden
omkomen. Want op de pleisterplaatsen
treffen ze schaduw, lering, verkwikking
en verdieping aan; zij worden voorzien
van het juiste voedsel om de reis voort
te zetten. Men kan dit uiterlijk zien, dan
is de oase als een tempel; men kan het als
innerlijke verworvenheid zien, dan is 'de
oase' het groeiende zielenkleed.

De reis en de stadia gaan voorbij, de
standplaatsen zijn blijvend. Er wordt ge-
zegd: «elke staat van zijn is een gave, de
standplaatsen verworvenheden». De reis,
het pad, is een genade, door het gaan
wordt een standplaats bereikt. De ver-
schillende bewustzijnsfasen komen voort
uit de zuivere vrijgevigheid en de stadia
komen voort uit uiterste inspanning. De
bezitter van een standplaats staat stevig
op een basis gefundeerd, de staat van zijn
helpt de reiziger verder. De kandidaat
heeft zowel de hulp van de standplaats
nodig, als ook zijn eigen onvermoeibare
inspanning.

Al-Ghazzali, een Arabische theoloog
die na jaren van zoeken tot het soefisme
overging, probeerde in zijn werk de ortho-
doxie en het soefisme met elkaar te verzoen-
en (een poging die per definitie niet slagen
kan). Op de systematische wijze die veel
van zijn boeken kenmerkt, verdeelt hij een
stadium in de drie aspecten: weten of in-
zicht, gesteldheid en handelen. Hij zegt:
*«De inzichten zijn de wortels. Zij leiden tot
een bewustzijnsstaat en de bewustzijns-
staat brengt de handelingen voort.
Derhalve lijken de inzichten op bomen,
de bewustzijnsstaat op takken en de
handelingen op de vruchten. Dat geldt
algemeen voor alle stadia van hem die de
weg naar God gaat.»*

Nu zijn ervaringen in de praktijk van het
leven meestal niet zo mooi schematisch als
het in de literatuur wordt voorgesteld. In
werkelijkheid lopen de verschillende 'stand-
plaatsen' en 'bewustzijnsstaten' door elkaar
en beïnvloeden elkaar wederkerig. Daarom
is het ook niet verwonderlijk dat in de ver-
schillende uiteenzettingen vele variaties op
dit thema te vinden zijn.

BEROUW

Als eerste stadium op het pad hebben
veel soefi's berouw of ommekeer (*tauba*)
gezien. Hoe juist, hoe onafwijsbaar! Ten-
minste, als we dit begrip *tauba* zien als
'het schroeiende besef verbroken te zijn
van het oorspronkelijke leven'. Dat is de
eerste kracht, nodig om af te buigen van
de brede straat van de onbewuste gods-
dienstigheid, die van de massa, de *sharia*.
Dat kan alleen door een bewuste wending
op het levenspad (vaak komende van bui-
tenaf), en op weg te gaan naar een nieuwe
manier van handeling: *tariga*.

Een legende over de soefi Ibrahim Ibn
Adham vertelt: «Op een nacht hoorde hij
een vreemd geruis op het dak van zijn pa-
leis in Balkh. De dienaren vonden een
man, die in tegenwoordigheid van Ibra-

him beweerde dat hij zijn verloren kameel op het dak zocht. Toen de prins hem wegens zijn absurde onderneming streng toesprak, antwoordde de man dat Ibrahims poging om temidden van al zijn luxe de hemelse vrede en een echt religieus leven te vinden, net zo absurd was als het zoeken naar een kameel op het dak. Ibrahim kreeg berouw en gaf al zijn bezit op.»

Door een situatie of een gegeven in het uiterlijke leven komt deze omwenteling plotseling tot stand: het moment van een nieuwe fase van bewustzijn. In de soefi-teksten is dit een beslissend moment. Dit moment bewerkstelligt een eerste, bewuste toekering tot het oorspronkelijke levensveld, tot God. Vaak is het een slag van het lot, een teleurstelling, een speciale ontmoeting, die dit in gang zet!

Voor een kort moment 'schouwt' de zoeker, wordt hij boven zijn normale bewustzijn uitgetild en ziet hij het mogelijke ideaal voor zich staan. Belangrijk is, «dat het hart ontwaakt uit de slaap der onverschilligheid en de mens de erbarmelijke conditie ziet waarin hij zich bevindt, tenminste ten opzichte van dit ideaal. Dat alles bereikt hij doordat hem de genade wordt verleend, de terechtwijzingen van de in-eigen God, die in zijn binnenste verschijnen, en door die met het gehoor van het hart te beluisteren.

In de praktijk voerde tauba veel soefi's tot afkeer van de materiële wereld, die evenwel vaak doorschoot en bij velen extreme vormen aannam. Ascese en armoede werden belangrijk; ze werden cultuurverschijnselen in plaats van een simpele omstandigheid op zich.

ARMOEDE EN AFSTAND DOEN

«De arme moet zijn armoede niet zo met zorgen omringen als de rijke zijn rijkdom.»

Juist dit afwijzen van de wereld is voor de buitenstaander het meest opvallende ontwikkelingsstadium van het soefisme.

De klassieke soefi-traktaten zijn rijk aan voorbeelden die een leven in armoede (*faqr*) en afzien van de wereld beschrijven. Deze typisch uiterlijke uitleggingen van een innerlijk bedoelde leer speelt speciaal bij soefi's die zich aan het begin van het pad bevinden vaak een grote rol. Zo hoopt de kandidaat bijvoorbeeld door verminderde voeding en lange perioden van vasten een afkeer van deze wereld en daardoor welgevallen in de ogen van God te verkrijgen, met alle problemen van dien.

Rijkdom en de 'zorg om have en goed' worden, net als in andere culturen waarin op een gegeven moment de mystiek opgeld doet, gezien als mogelijke hindernissen. Met als gevolg dat de ascese en volledige negatie van de materiële wereld niet zelden juist de trots van de lijdende vormden. Bovendien wees een wijze leraar er ook op, dat een overmaat aan ascese en afzien 'uitdrukking is van angst en vrees'.

En angst voor de natuurorde waarin wij leven is net zo bindend als rijkdom en overvloed. Het gaat erom haar mogelijkheden en beperkingen werkelijk te doorzien.

«Het afzien bestaat eruit, dat gij deze zijde met het oog der vergankelijkheid beschouwt, zodat het in uw ogen gering wordt en het afwenden ervan gemakkelijker.»

Voor veel soefi's houden armoede en ascese pas kracht in, als het uiterlijke leven de innerlijke staat van zijn weerspiegelt. Voor wie een innerlijk leven nastreeft zijn het niet de wereldse dingen, maar is het het eigen ik dat de belangrijkste hindernissen op het pad opwerpt.

«Behandel uw ik als iemand die het niet nodig heeft, ofschoon men het niet kan ontgaan. Wie zijn ik beheerst, is machtig, wie door het ik wordt beheerst is niet tot veel in staat.»

De begeerten en de neigingen die de mens drijven, vatten de soefi's samen met het begrip der driftziel, *nafs*. De *nafs* is een verleider die men niet kan laten begaan.

«De (aardse) ziel is als een duivels paard. Als u de teugels loslaat, kunt u er niet zeker van zijn dat het u niet afwerpt».

Enige levensbeschrijvingen van soefi's tonen dat hun leven veranderde toen ze inzicht verkregen met betrekking tot de ware hindernissen, en hun weg niet meer werd gekenmerkt door de extremen op uiterlijk en innerlijk gebied, die ontbering met zich mee brachten. Dan ontstaat uit de kracht van het inzicht het *innerlijke* loslaten. Terwijl de uiterlijke armoede als een schijntoestand wordt omschreven, staat de innerlijke armoede in nauwe betrekking tot het 'minder worden' (letterlijk: het 'ontworden'), de zelfovergave; een later stadium.

«Geef mij niet terug, nadat u mij heeft losgerukt, en laat mijn ik niet zien, nadat u het tegen mij heeft afgeschermd».

GODSVERTROUWEN EN ZELFOVERGAVE

Godsvertrouwen (*tawakkul*) is een toestand van innerlijke en uiterlijke onbezorgdheid, beschermd door de liefdevolle zorgzaamheid van God. Zij is een volgend belangrijk stadium op de weg van de soefi's.

Hoe rijk en wederzijds inspirerend deze toestand-van-zijn is, blijkt wel uit de volgende twee citaten:

«Rust vindt, wie de liefde tot deze zijde uit zijn hart verwijdert. Als het hart leeg geworden is voor de liefde, treedt het 'afstand doen van' binnen. En als het binnengetreden is, brengt hem dat het godsvertrouwen.»

Terwijl andersom ook geheel juist is: *«Als het 'afstand doen van' gezond is in de mens, dan is ook zijn godsvertrouwen gezond. Want zijn eerlijk vertrouwen op God maakt hem het afzien van dat wat beschikbaar is, mogelijk».*

Deze fase van 'afstand doen van', van 'loslaten', is uiterst belangrijk, maar tegelijk uiterst genuanceerd. Want het gaat im-

mers om de ontzetting uit de macht van de ik-krachten, die de persoonlijkheid dirigeren. Dit kan natuurlijk nooit uit lichtzinnigheid gebeuren. Een groeiend nieuw en verantwoordelijk bewustzijn dient daarbij de ondergrond te vormen. Waakzaamheid en een groot begrip worden van de kandidaat verwacht, en bij dit alles dient hij te beschikken over een zekere innerlijke stabiliteit, een evenwicht der ziel. Alleen dan kan het zijn, dat de eigen bestemming wordt overgegeven aan de ineen God:

«Als de zekerheid voltooid is, noemt men haar tawakkul».

GEDULD

«Het geduld verboudt zich tot het geloof als het hoofd tot het lichaam».

Men zegt: *«Het geduld bestaat eruit, dat men met de beproeving in net zo goede verstandhouding blijft als met het welbevinden.»*

Het volmaakte geduld (*sabr*), zelfs bij de hardste slagen van het lot of innerlijke bezoeken, is ook in het Nabije Oosten een van de dragende pijlers van het pad. Er zijn daarbij drie stadia te onderscheiden:

1. hij, die tracht geduldig te zijn;
2. hij, die in verzoeken geduldig is;
3. hij, die onder alle omstandigheden geduldig is.

Deze fijnzinnige differentiëring is een voorbeeld van de uiterste nauwkeurigheid waarmee de fasen en innerlijke toestanden van het pad bij de soefi's werden gezien. Ontelbare verhalen tonen de noodzaak van het volhouden en van het geduld. Het klassieke beeld voor de overwinning op het ik, de gang door de woestijn, neemt hier ook een grote ruimte in. Dit geduld kan slechts door een speciale kracht worden gerealiseerd, een kracht waarmee de kandidaat gedurende een lange ontwikkelingsgang komt tot innerlijke onbewogen-

heid. Aan de ene kant is er de onverwoestbare gerichtheid op God – het geduld met God –, en aan de andere kant het geopend blijven voor de goddelijke kracht tijdens de verzoeking – het geduld zonder God. Want de weg is vol stenen, en om het doel te bereiken moeten talloze hindernissen overwonnen worden. Dat illustreert de volgende korte vertelling:

Een man ging naar Ash-Shibli en vroeg: welk geduld is voor de ongeduldige het moeilijkst? Hij antwoordde:

«het geduld in God». De man: «neen!».

Ash-Shibli:

«het geduld voor God». De man: «neen!».

Ash-Shibli:

«het geduld met God». De man: «neen!».

Ash-Shibli:

«Wat dan?» De man:» het geduld (om het) zonder God (uit te houden)». Toen riep Ash-Shibli zo luid, dat hij bijna de geest gaf.

LIEFDE EN MINDER WORDEN

Liefde (*fana*) is de vrucht van het inzicht. Waar de natuurlijke liefde verbonden is met een ander mens, aan een object of een vaardigheid, beschrijft de goddelijke liefde iets heel anders. Zij is een staat van zijn aan het einde van een ontwikkelingsweg, waarvan dan blijkt, dat zij gedurende al de stadia en standplaatsen dé werkzame kracht was!

Om deze reden wordt dikwijls het begrip *arif*, hij die inzicht heeft, gebruikt voor de gevorderde soefi. Al-Ghazzali schrijft: «Liefde zonder inzicht is onmogelijk – men kan slechts liefhebben, wat men kent.»

In de soefi-literatuur speelt het begrip 'geliefde' een grote rol, want zij is als persoon het beeld van de verbinding met het goddelijke.

«Er wordt gezegd, de liefde is een vuur in het hart, dat alles, wat de geliefde niet wil, verbrandt».

De liefde wordt pas door de innerlijke kennis die eruit ontstaat het laatste sta-

dium op het pad. Terwijl in het begin de absolute gehoorzaamheid ten opzichte van de meester (*shaikh*) vereist wordt, volgt nu *marifa*, de innerlijke kennis of de godskennis. Slechts de gevorderde soefi wist van de kracht en de mogelijkheden van de ware, dienende liefde; dat zij de snelste weg en voorwaarde voor de eenwording met God is.

Voor de eenvoudig religieus gerichte mens in de islam – het woord zelf betekent immers: onderwerping (aan de wil van God) – was het nagenoeg niet mogelijk om de toestand van gehoorzaamheid te overwinnen.

Om deze reden worden de liefde en het minder worden op één niveau geplaatst. Deze op God gerichte liefde, die geen deel van de schepping uitsluit, wordt gevoed door het verlangen naar goddelijke openbaring en door het verscheuren van de sluier die het transcendente innerlijke schouwen belemmert.

Na het tijdelijke vergeten wordt *asnai*, de levende kennis van het oerbegin, weer levend. Alleen het stadium van het minder worden van het ik maakt het kennen van de oorsprong en van de heerlijkheid der eeuwigheid mogelijk. Deze laatste trede op het soefi-pad is in werkelijkheid geen einde. Men zou kunnen zeggen: hier verliest zich het spoor dat ons natuurbewustzijn nog kan bevatten.

Nu kan de soefi de weg gaan tot het eigenlijke doel van het menselijke bestaan, de weg tot de geestmens, de uiteindelijke vervulling van het goddelijke plan. Om over deze weg iets mee te delen is in de grond van de zaak onmogelijk. Om de geschriften van enkele soefi's die daarover, speciaal voor hun leerlingen, hebben geschreven, te decoderen is net zo moeilijk.

LITERATUUR:

Voor geraadpleegde literatuur kan men zich wenden tot de redactie.

HET UNIVERSUM, EEN KLANKVOL GEHEEL

Vanaf het begin der tijden is geluid, klank, de grote vertolkende en samenbindende kracht in het heelal. In de bijbel lezen we over het Woord, dat in den beginne weerklonk en werelden schiep. In de hindoeschriften lezen we over Vishnu, de Grote Zanger, die de werelden tot aanzijn bracht. En in de Geheime Leer van H.P. Blavatsky lezen we in de 3^e stanza: «De trilling snelt voort, rakende met haar snelle vleugel het gehele heelal en de kiem, die in duisternis toeft: de duisternis die ademt over de sluimerende wateren des levens».

Alleen al uit deze versluierde verklaringen in belangrijke geschriften over het begin der tijden kan men opmaken dat het geluid als een uitstroming van het onkenbare de grote oproepende en verbindende factor van ons bestaan is.

Max Heindel schrijft in het boek *Kosmologie der Rozenkruisers* over het vermogen van geluidsgolven of trillingen het volgende: 'Als men een van twee stemvorken van precies dezelfde toonhoogte aanslaat, dan zal het geluid daarvan dezelfde trilling in de andere opwekken, eerst zwak, doch wanneer men ermee doorgaat, zal de tweede stemvork een steeds krachtiger toon doen horen, totdat het

klankvolume gelijk is aan dat van de eerste. Dit zal gebeuren, al staan de vorken enkele meters van elkaar af en zelfs wanneer de ene onder een glazen stolp geplaatst wordt. Het geluid van de eerste stemvork zal door het glas heendringen en aan het opgesloten instrument een antwoord ontlokken'. Dit samenklinken van twee stemvorken kan alleen als de stemvorken van gelijke toonhoogte zijn. Onzichtbare geluidstrillingen hebben een grote macht over concrete stof. Zij kunnen zowel opbouwen als vernielen. Ieder kent het natuurkundige experiment waarbij men een weinig uiterst fijn poeder strooit op een koperen of glazen plaat waarna er met een strijkstok over de rand gestreken wordt: het poeder zal door de opgewekte trillingen fraaie geometrische figuren vormen. Ook de menselijke stem is in staat deze figuren voort te brengen, steeds dezelfde figuur voor dezelfde toon.

Omgekeerd kan men zeggen dat een object of een wezen, in analogie met het bovenstaande, door geen enkel geluid aangedaan kan worden, tenzij het een overeenkomstige grondtoon bezit. Voorts is het bekend dat er een nauw verband bestaat tussen klank en kleur. Beide, klank en kleur, zijn trillingsverschijnselen. Iedere klank heeft bovendien een specifieke kleur, men spreekt ook wel van klankkleur. Trilling, geluid, of klank, is de samenvoegende factor, die al naar gelang van de toonhoogte lichte of donkere tinten te voorschijn tovert. Kleuren maken de vorm zichtbaar, en zo kunnen wij ons voorstellen dat geluid vormen schept.

KLANKEN BEHEERSEN HET LEVEN

Klanken hebben een niet te onderschatten invloed. Niet alleen het gesproken woord, ondersteunend of afbrekend, maar ook emoties als boosheid en verdriet

brennen een klank voort en kunnen een mens, zo hij ervoor open staat, bereiken en beïnvloeden. De invloed van muziek kan verheffend zijn en zelfs genezend, maar men kan ook het afbrekend, nivellerend effect ervaren van de hedendaagse dreunende geluidsgolven. In deze chaos van klankverwarring tracht de mens zich staande te houden en er het beste van te maken. Hij is dikwijls op zoek naar een bepaald evenwicht in zijn leven, een bepaald geluk of een werkzame basis die het bestaan zin geeft.

Het vinden van een levenspartner kan aan deze behoefte een zekere invulling geven. Vinden twee mensen elkaar en komt de natuurlijke grondtoon van hun persoonlijkheid overeen, dan wordt dat inderdaad ervaren als een bepaalde aanvulling op het eigen wezen; er is dan een zekere harmonie. Toch zal men spoedig weer ontdekken dat het gevoel van onvolledigheid, dat voorkomt uit de van haar oorsprong verbroken innerlijke oerklank, aan ons wezen blijft knagen. En hoewel in de levenspartner een bepaald klankbord gevonden wordt, lost het niet het probleem op van de *fundamentele verbrokenheid*, van het verbroken zijn van de oorsprong. Verliest de mens zijn of haar levenspartner, dan mist hij of zij wel heel sterk het klankbord, de samenklank van hun gezamenlijke grondtoon. De onvolledigheid wordt dan nog eens zo sterk ervaren, wellicht omdat het gevoel van twee die samenklinken een zekere geborgenheid creëerde. Nu dit wegvalt, wordt de mens op zichzelf teruggeworpen. Zonder ook maar iets af te willen doen aan het verdriet en de leegte die ontstaan bij wegvallen van een dierbare: juist een bepaalde heftige gebeurtenis in ons leven kan een breekpunt vormen; de mens wil te weten komen waarom en waartoe. Bewust levende mensen zullen de vraag naar de zin van het leven absoluut niet wegdruk-

Fluit- en lierspeler. Tomba de Leopardi, Tarquinia, Italië, ca 500 v.C.

ken, en als dit verlangen naar weten oprecht uit het hart stamt, dan zal de vibratie die daarvan uitgaat de klank van den beginne oproepen. Als een lichtflits schiet die door hem heen en zet hem aan tot verder zoeken. Wie zich door deze opwekkende vibratie laat leiden, zal uiteindelijk de oorspronkelijke klank van den beginne blijvend in zijn wezen aantreffen. Die klank is Geest, kennis, leven.

HET WOORD VAN DEN BEGINNE

Het Woord dat *in den beginne* klonk is *scheppende* klank. Deze klank, deze trilling, die over de duisternis snelde en alles beroerde, moeten wij niet verwarren met klanken die wij nu met onze oren waarnemen. Wij horen *uiterlijke* klanken. Het Woord is innerlijke geestvibratie, licht, kracht, vreugde en leven in één oorspronkelijke energie. Het klinkt onverminderd voort, scheppend en glorieus, en is niet aan ruimte en tijd gebonden. Door de neerwaartse gang die de oorspronkelijke mens inzette in de stoffelijke wereld werd evenwel de grondtoon *in hem* steeds zwakker, tot op het punt dat hij een door en door veruiterlijkte mens werd, die het Woord ternauwernood meer kan vernemen.

Nu overheerst de klank van de persoonlijkheid. De klank van den beginne wordt overstemd door drukte en lawaai, van buiten maar ook van binnen. Men kan amper naar elkaar luisteren, laat staan dat men de klank van het eigen, 'stille' innerlijk nog verneemt. De zielenmens, die in oorsprong bedoeld was als een instrumentarium, waarin de zielenklank haar boventonen zou kunnen laten horen, is verdwenen. De mens is meer en meer veruiterlijkt, aangetrokken door de zuigkracht van de materie. En nu zijn wereld en mens één. De wet van opgaan, blinken en verzinken, die de aarde kenmerkt, is ook zijn wet gewor-

den; de wet van elkaar in evenwicht houdende tegenstellingen. Hij die een geestmens moest worden, die moest meebouwen aan het Godsplan, is een aardemens geworden.

Nochtans, de klank van den beginne is nog wel degelijk in de mens aanwezig. Het mag zo zijn dat we haar niet meer 'horen'; ieder moment van eventuele 'openheid' wordt benut door de oorspronkelijke vibratie. Zij herinnert hem aan de richting die hij kan kiezen om tot harmonie te komen, om zijn plaats in te nemen in het plan van de Logos, het Woord. De levensatmosfeer om de mens heen, die gevormd wordt door diens levens-, gevoels- en gedachtenlichaam, is geen harmonisch klinkend geheel meer. Zij ontleent haar kracht aan het omringende wereldveld; een atmosfeer die veraf is geraakt van de klank van den beginne. Want de gedragingen – op elk gebied – van alle wereldbewoners hebben als resultaat dat de levensvibraties van die atmosfeer te traag worden om de zuivere beginklank te kunnen resoneren. Zoals in de mens, is de oorspronkelijke toon, de *stem van de stilte*, ook in de wereld nauwelijks meer te vernemen.

Zoals een planeet uit zijn baan gestoten kan worden, in een ander systeem verzeild raakt en zijn oorspronkelijke natuur als gevolg daarvan verliezen gaat, zo is de menselijke levensgolf in de pre-tijd uit zijn oorspronkelijke spiraal gestoten. Omdat de oorspronkelijke baan niet gehandhaafd kon worden, weerklinkt de planeet nu in een zeer van de oorsprong afwijkende klankkleur, en is ook de oorspronkelijke klank *in ons* versluisd.

Niettemin resonanceert de klank van den beginne nog onverminderd door in het universum. Krachtens haar wezen tracht zij het verlorene weer in de oorspronkelijke baan op te nemen. Op kosmische schaal, maar ook op microkosmi-

sche schaal. De *grote klank* beroert de kleinere klank – dat wat immers aan hem verwant is – om tot samenklank te komen. Daarom is het, dat er zo vaak *twee* stemmen in ons klinken, de klank van de aardse natuur en de klank van den beginne. Het zijn twee geheel verschillende vibraties. Leert men ze als zodanig onderscheiden, dan kan dat een begin zijn van een te maken keuze. De baan van de oorsprong neemt het verlorene zeker weer in zich op, als de mens weet te reageren op de stralende, wekkende vibratie van de oorspronkelijke klank van den beginne.

HET ZUIVEREN VAN KLANK EN KLEUR

Hoe kan een mens de weg tot de zuivere klank weer vinden? Hij kan dat door de vibratie, de klank van zijn wezenheid te verhogen. Daarbij moet hij de kwaliteit van zijn denken, voelen en handelingsleven in overeenstemming brengen met de oorspronkelijke bedoeling. Hij moet op z'n minst een poging ondernemen *mee te vibreren* in de klank van het zielenbeginnel, dat in hem verborgen is. Het gevolg daarvan is dat de gehele persoonlijkheid transparanter wordt, zuiverder van klank en kleur. Hij 'bekent kleur', en stemt zich af op een hogere vibratie. Er ontstaat een geheel andere uitstraling, die te verklaren is uit een geleidelijke terugkeer naar de oorspronkelijke baan. In de Tao Teh King van Lao Tse lezen we:

*«De Baan» is eerste oorzaak,
in zichzelf besloten.
Zij was, is, zal zijn,
in alle eeuwigheid.
Haar Almacht wordt begrensd
door Ruimte en door Tijd.
En aan haar «Logos» is
de Wereldziel ontsproten.
De rechte weg is:
«In Haar Ritme trillen».*

*In iedere ademtocht erkennend
het Albestaan.
Zo in Haar Geestelijk stralend
lichten op te gaan,
dat niets kan zijn dan het
albezielend willen.»*

Wij kunnen voor die rechte weg van de oorspronkelijke klank kiezen en ons innerlijke wezen tot nieuwe beleving wekken. Het ritme van de bevrijdingsklank is om ons heen. Het is als een lied, als een zacht twinkelende, ruisende melodie. Het is als het ruisen van de Godsrivier. De kleine zuivere klank in de mens hervindt haar oorspronkelijke trillingsgetal, haar 'voedingsbodem'. Als de mens dit gebeuren in zijn gemoed herkent, zal hij de aardse tonen steeds meer gaan ontwijken om in de ontstane stilte de andere, hoger vibrerende klank te kunnen opvangen.

En successievelijk zal de klank, die dan van hem uitgaat, verborgen klanken in anderen doen resoneren en laten opvlammen in lichtere kleuren. Daar komen weinig woorden aan te pas. Er ontstaat dan een pure levenshouding op basis van de ontwaakte zielenklank, die de 'grondtoon van haar oorsprong' heeft hervonden. Zoals twee stemvorken alleen kunnen samenklinken als zij van gelijke toonhoogte zijn, zo zal slechts hij of zij, die deze vibratie in zichzelf vrijgemaakt heeft, de klankbodem in anderen kunnen aanroeren en opwekken. De *stem van de stilte* wordt dan gehoord; het innerlijke klankbord wordt gevonden, er is volledigheid.

HOE HET LEERLINGSCHAP BEGINT

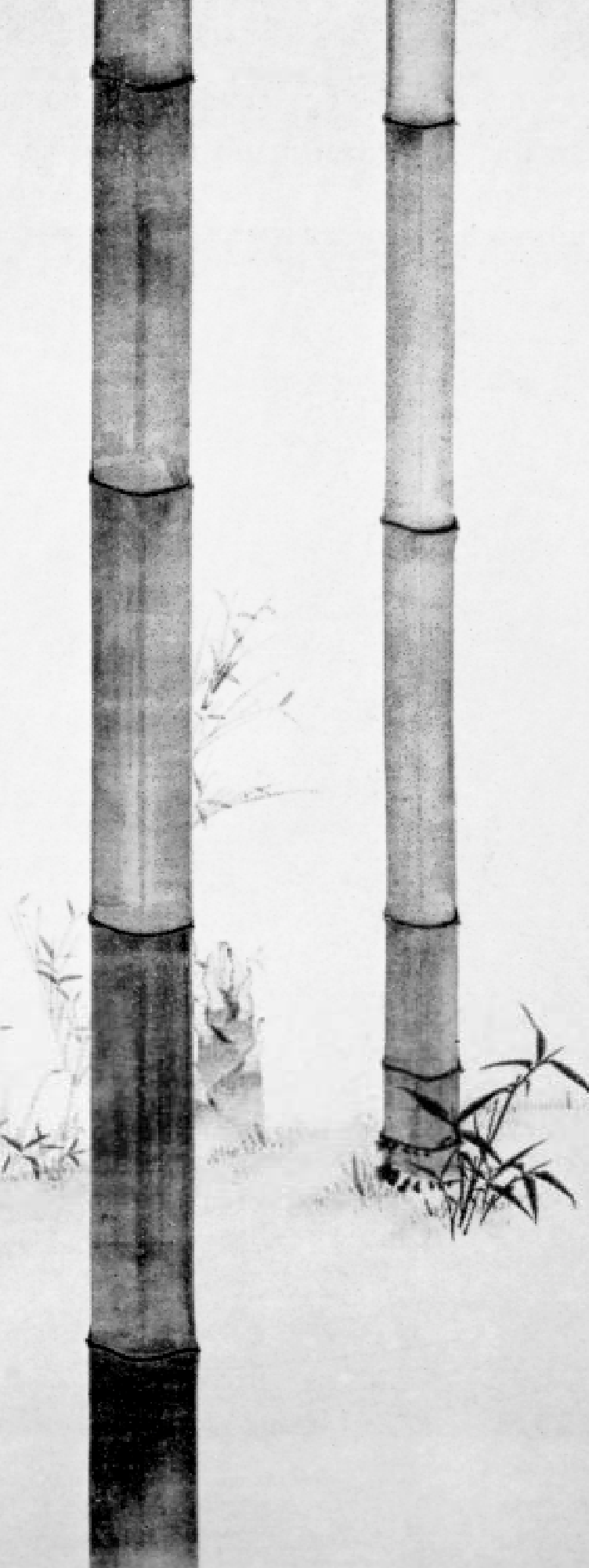
De wereldliteratuur heeft onnoemelijk veel herinneringen bewaard aan het oorspronkelijke levensgebied en aan de goddelijke essentie van de mens. Talrijk als de sterren zijn ook de leraren en boodschappers die een levensweg naar het Koninkrijk, als het Pad hebben voor-geleefd. Zij leefden de weg, zij waren helder, eenduidig en consequent in hun leringen voor hun directe kring, die 'vaste spijs' kon verdragen.

Op hoeveel verschillende manieren hebben deze leraren voor de vele lagen in de kring van hun toehoorders de goddelijke waarheid niet gestalte gegeven, in verhaalvorm, in vervoerende poëzie, in brieven, in evangeliën en mondelinge overleveringen? Elk van deze uitingen kan een wonderbaarlijke ervaring te weegbrengen. Er is maar één bijzondere 'aanraking' nodig, om van buitenstaander tot discipel te worden. Dat kun je zien als een begin. Het wordt vaak vergeleken met een 'geboorte', want een mens is maar zelden geheel gereed wanneer die aanraking er is, wanneer 'het Licht hem roept' en reageert aanvankelijk vaak onbeholpen. Maar zodra er een reactie is, begint er een belangwekkend proces, net zoals een geboorte het begin is van een ingrijpende reeks van ontwikkelingen.

Allereerst is er sprake van een verandering. J. van Rijckenborgh spreekt van 'de fundamentele verandering', of ook wel van 'de grote omwenteling'. Deze verande-

ring gaat niet zozeer over de uiterlijke of maatschappelijke omstandigheden, maar wijst op een verandering van binnen. Een verandering in het hart, en een verandering in het hoofd. De verandering van het hart heeft betrekking op het verlangen. Naast de vele dingen die de wereld te bieden heeft, ontdekt de zoeker, die de vruchteloosheid daarvan inziet, op een gegeven moment dat er een atmosfeer bestaat van Licht, van Vrede en zuivere menselijke waardigheid. Hij ontdekt de eerste beginselen van de levenssfeer der oorspronkelijke zielenmensheid. Maar hij ziet ook dat dit domein niet bereikt kan worden op de gewone manier van het najagen van de dingen. Om die wereld binnen te gaan zijn andere eigenschappen nodig: reinheid des harten, waarheid, mededogen, vrede. Het zijn eigenschappen die bij uitstek door Christus-in-de-mens worden vrijgemaakt. Want daarvan wordt gezegd: 'Christus is die Bron van zuivere aantrekking, die het reine, stilgeworden hart zegen'¹. Een prachtig verhaal, dat dit moment weerspiegelt, is te lezen in het *Aquarius-Evangelie*²:

«Toen zij nu de kust bereikten riep Jezus de Christus Petrus, Andreas, Jacobus en Johannes en sprak tot hen: 'Vissers van Galilea, zie de vangst! Maar van nu af aan zult u niet meer naar vis vissen. De Broederschap heeft een machtig werk voor ons te doen; u zult voortaan het Christus-net uitwerpen en de menigten verstrikken, tot genezing en zegen en vrede. Ik ga, en indien u wilt, volg mij.' En zij verlieten alles en volgden hem. En Jezus wandelde langs de kust, zag

Philippus en Nathanaël bij de baai wandelen en zei tot hen: 'Leraren van Bethsàida, die zolang de Griekse filosofie hebt onderwezen, de Broederschap heeft een moeilijker werk voor ons te doen, ik ga; volg mij,' en toen volgden zij hem.

Een eind verderop stond een Romeins tolhuis. Jezus zag de beambte in functie; zijn naam was Mattheus, die eens in Jericho woonde en die in Jeruzalem voor de Heer uit holde en riep: 'Daar komen de christenen.'

Mattheus was rijk en zeer op de hoogte van de wijsheid van de joden, Syriërs en Grieken. En Jezus sprak tot hem: 'Gegroet Mattheus, vertrouwde dienaar van de Ceasars, gegroet. De Broederschap roept ons tot het tolhuis der zielen; ik ga, en indien u wilt, volg mij.' En Mattheus volgde hem.

Iskariot en zijn zoon Judas waren in dienst van Mattheus, zij waren op het tolhuis. Jezus sprak tot Judas: 'Staak uw werk, de broederschap roept ons tot een taak in de reddende bank van zielen; ik ga; volg mij.' En Judas volgde hem.

Daarna ontmoette Jezus een wetgeleerde, die over de Christus-meester gehoord had en uit Antiochië was gekomen om in de school van Christus te studeren. Deze man was Thomas, een man vol twijfels en toch een ontwikkelde en talentvolle Griekse filosoof. Maar Jezus zag de sporen van geloof in hem en zei tot hem: 'De Broederschap heeft mannen nodig die de wet kunnen uitleggen; ik ga en indien u wilt, volg mij.' En Thomas volgde hem.

Toen het avond werd en Jezus in zijn woning was, kwamen zijn familieleden Jacobus en Juda, de zonen van Alpheüs en Mirjam. Dit waren mannen met geloof en timmerlieden van Nazareth. En Jezus sprak tot hen: 'Welkom, want jullie hebben met mij en met mijn vader Jozef samengewerkt bij het bouwen van de woningen voor de mensen. De Broederschap roept ons nu om te helpen bij het

bouwen van woningen voor de zielen; woningen die gebouwd worden zonder het geluid van hamer, bijl of zaag; ik ga, volg mij.' En Jacobus en Juda riepen uit: 'Heer, wij willen u volgen.'

De volgende morgen zond Jezus een boodschap naar Simon, leider van de Zeloten, een nauwgezette vertegenwoordiger van de joodse wet. In zijn boodschap zei Jezus: 'De Broederschap heeft mensen nodig die het geloof van Abraham demonstreren, ik ga en indien u wilt, volg mij.' Ook Simon volgde hem.»

Zo werden volgens het *Evangelie van de Waterman* de twaalf discipelen geroepen, die de leraar Jezus volgden op zijn weg door Judea. Het is wat je noemt een gelaagd verhaal; het kan op veel niveaus begrepen worden. De bijzondere schoonheid ervan weerspiegelt evenwel een atmosfeer van ongeschonden puurheid, die ieder mens aanspreekt. De eenvoudige, directe taal dringt door tot in het diepst van het hart, en het is niet verwonderlijk dat veel mensen erdoor geraakt worden. In die mensen ontwikkelt zich dan iets vaags, dat verlangend, stil en bespiegelend is. Als zij nu door een verhaal worden aangeraakt met deze krachtige beeldtaal, wordt meer speciaal het *geestelijke* hart in hen tot reactie gestimuleerd. In de Indiëse mythologie wordt deze plaats vaak aangeduid met 'de lotus van het hart'.

De lotus! Vaak beschreven als 'de geslepen steen', is zij een principe uit de sfeer van eeuwigheid, van grote rust en stilte en niet-temin tintelend van dynamische wordingskracht. Wij, die niet anders kunnen dan in de tijdruimtelijke wereld ons leven te leiden, weten dat zich in de loop van de tijd een karmische geschiedenis vormt rondom de lotus. Zelf blijft zij weliswaar onberoerd, maar daardoor kan ze zich niet ontplooiën. En naarmate dit karma dikker en dikker wordt door wat een mens doet en laat, verbijert zich het bewustzijn van de lotus ver-

der van het menselijke bewustzijn. De mens vergeet! In het boeddhisme wordt dit vergeeten de oorzaak van de wereld van het lijden genoemd: zowel vanuit het gezichtspunt van de lotus als van de persoonlijkheid zijn vele ervaringen steeds vol leed.

Maar altijd zijn er boodschappers, die over de lotus verhalen. In India bestaan de *Jataka's*, dat zijn de 'geboorteverhalen' rond de Boeddha. Vaak hebben zij gebeurtenissen uit vorige bestaanstoestanden van de Boeddha tot onderwerp; in de *Theravada* canon, waaruit zij stammen, vinden we een collectie van 550 verhalen daarover.

Het zijn verhalen die nog steeds vaak door verhalenvertellers voorgedragen worden. De mensen van het Indiëse schiereiland luisteren altijd weer vol aandacht naar de tijdloze waarheden en ervaringen in de *Jataka's*; toehoorders uit alle lagen van de bevolking zijn geboeid. Zo werd van oudsher door de discipelen getracht de leer van de Boeddha bij het eenvoudige volk te brengen. In essentie bevatten ze enkele verzen die sinds lange tijd onveranderd gebleven zijn. De uiterlijke verhalen die eromheen geweven zijn, worden in prozavorm verteld en zijn aangepast aan de tijd en situatie van de verteller. Zo verschijnen de verzen in een nieuwe vorm, als spiegelglad geslepen stenen, die in prozavorm glanzen.

Fascinerend, hoe de mens er zijn eigen situatie in herkent – al duizenden jaren lang. Heeft niet ook hij een gladgeslepen steen in het centrum van zijn stelsel, die slechts wacht op de gelegenheid om te kunnen glanzen? Rond deze steen ontvouwt zich zijn levensgeschiedenis – het proza. De steen glanst, jazeker, maar als de mens niet goed oppast, kapselt zijn gang van geboorte naar dood de glans van de steen helemaal in. Maar inzicht en loutering maken dat het mensenleven zelf eens de zetting van die edelsteen wordt, waardoor de stralende schittering van de steen dan van verre te zien zal zijn.

Bamboe
schildering op
zijde. Goshun
(1752-1811). Tokio.

JATAKA'S SPIEGELEN DE ERVARINGEN VAN DE MENS

Vaak beginnen Jataka's met de zin: 'Eens, toen in Benares Brahmadata koning was...' en verwijzen naar een niet precies te lokaliseren, vroeg-mythische tijd. De handelingen en gebeurtenissen geven dan typische levenservaringen van de mens weer; zij bevatten ook vaak herinneringen aan zijn oorsprong. Hij kan zich ermee identificeren, omdat ze appelleren aan oerbeelden, die in elke mens werkzaam zijn.

De hoofdpersoon van de Jataka's is de verstandige en deugdzaam toekomstige Boeddha (meestal aangeduid als Bodhisattva), die soms handelend maar meestal als toeschouwer optreedt. De Bodhisattva is, net als de lotus in de mens, aanwezig, maar lijkt in eerste instantie geen rol te

spelen. Wordt deze lotus uit zijn slaap gewekt en gestuwd tot activiteit, dan begint de zelfkennis die de mens terugvoert naar zijn oorsprong.

DE VERHALENVERTELLER

Reizend door de steden en dorpen van India zie je vaak hoe grote aantallen mensen naar een verhalenverteller luisteren, want een goede verhalenverteller begint pas als er een behoorlijke groep toehoorders om hem heen zit. De verteller tilt de mensen boven het verhaal uit; levenservaringen, diepe symboliek en herinneringen aan de oorsprong van de mens kunnen daardoor in hen ontwakken. Jataka's openbaren hun hele reikwijdte pas wanneer ze iets aanraken in het bewustzijn van de toehoorder, want deze identificeert zich met het verhaal of met de figuren die erin voorkomen, en hij ziet zijn leven als het ware door de ogen van de Bodhisattva.

Welke niveaus ontsloten worden is afhankelijk van het bewustzijn van de verteller en de ontvankelijkheid van de toehoorder. Als de verteller de kunst van het vertellen werkelijk beheerst, kunnen de vibraties van de eeuwigheid een ogenblik in het hart van de mens verwijlen en het verlangen naar de oorsprong oproepen.

HET VERHAAL OVER HET TREUREN OM DE DODEN³

Eens, toen koning Brahmadata in Benares regeerde, werd de Bodhisattva wedergeboren in een vermogende koopmansfamilie. Zijn ouders stierven toen hij opgegroeid was. Na de dood van zijn ouders verzorgde de oudere broer van de Bodhisattva het gezin. Al snel stierf de broer aan een vreselijke ziekte. De familie, vrienden en bekenden kwamen samen, hieven jammerend de armen omhoog,

'Eeuwige beweging is eeuwige vernieuwing'.
Sculptuur conferentie-oord
Renova,
Bilthoven.

klaagden en huilden. Allen waren diep bedrukt door leed en verdriet.

Alleen de Bodhisattva huilde en klaagde niet. De treurende familieleden berispten hem en zeiden onder elkaar: *'Kijk deze mens nu toch! Zijn broer is gestorven en hij vertrekt zijn mond niet eens! Zijn hart moet wel van steen zijn! Hij denkt waarschijnlijk alleen maar: 'Nu erf ik het hele vermogen. En hij heeft zelf de dood van zijn broer gewent.'*

Zich naar hem wendend vroegen zij: *'Treur je niet om je broer?'* De Bodhisattva hoorde hun woorden en zei: *'Jullie jammeren en klagen: 'Mijn broer is dood!', omdat jullie door je verblindheid de acht wereldlijke eigenschappen niet kennen. Zal ook ik niet sterven, en zullen jullie ook niet eens sterven? Waarom treuren jullie niet over jezelf, omdat jullie ook moeten sterven? Alles wat ontstaat, vergaat. Niets, wat eens geschapen is, kan blijven bestaan. Moet ik huilen, omdat jullie blinde dwaazen in jullie onbegrip de acht wereldlijke eigenschappen niet kennen en daarom huilen?'*

Na deze woorden reciteerde hij het volgende vers:

'Jullie beklagen slechts degeen die al gestorven is.

Maar jullie beklagen niet degeen die spoedig sterven zal.

Want allen, die zich in lichamelijke omhulsels bevinden,

verlaten na elkaar dit leven.

Goden, mensen en viervoetige dieren, zwermen vogels en machtige slangen zijn in het bezit van een vergankelijk lichaam.

Zij moeten allen van het leven scheiden.

Als men bedenkt, hoe onbestendig menselijke vreugde en leed is, hoe vergankelijk,

dan blijkt klagen en huilen van niet veel nut. Waarom laten jullie je door verdriet overweldigen?'

Wie zondigt, koppig is en dom en meent een grote sterke held te zijn, ziet een wijze man juist als een dwaas, omdat hij de waarheid niet herkennen kan.'

Met deze woorden verkondigde de Bodhisattva de waarheid en bevrijdde hij de treurenden van hun verdriet.

HOGER ZIELENLEVEN

In de universele geboorteverhalen zoekt het grote licht steeds het kleine licht, zoekt de geestelijke zon de lotus in het hart van de mens te verwarmen. Beroop, status of afkomst spelen daarbij geen rol. Er is een hoger doel, een hoger zielenleven voor iedereen weggelegd. De twee ankers van het schip der ziel zijn het hart en het hoofd. Als de lotus een knop vormt, als zij eenmaal is ontsloten, zal de fundamentele verandering ook doordringen tot in het hoofdheilgdom, tot in het denken en het bewustzijn van de mens. Wie door de fundamentele verandering in staat is hoofd en hart stevig te verankeren in het Licht, weet dat het gehele wezen in een zevenvoudig proces zal volgen.

1. Van Rijckenborgh, C. de Petri, *Reveil*, Haarlem, Rozenkruis-Pers, 1962

2. Levi Dowling *The Aquarian Gospel of Jesus the Christ*. Eerste uitgave 1908, Hoofdstuk XV, par. 88, vertaling Pentagram. Nederlandse uitgave *Het Aquarius Evangelie van Jezus de Christus*, Amsterdam, Schors, 1984

3. Hermann Oldenberg, *Die Reden des Buddha*, Herder Verlag, Freiburg i. B., 2000.

Bodhisattva – hij wiens essentie (sattva) licht (bodhi) is. Vaak uitgelegd als de zevende inwijding. Daarna volgt boeddhaschap.

DE FOUT LIGT BIJ ANDEREN, TOCH?

Op het werk is menig mens gewend te letten op de kleinste fouten en zwakheden van medewerkers, chefs en ondergeschikten, zodat hij hen kan treffen met zijn kritiek. In het gezin confronteren kinderen de ouders met hun gevestigde overtuigingen, terwijl de laatsten op hun beurt 'de jeugd' heftig bekritisieren. Ondanks het leed dat iedere mens dag in dag uit ondervindt door de kritiek van anderen, geldt kritiek als positief. Toch zegt de Bergrede: 'Oordeel niet, opdat u niet geoordeeld wordt'. Hoe is dit te rijmen?

Een strijd tussen mensen en groepen met gedachten, woorden en discussies doordringt het mentale en astrale levensveld van de mensheid. Een strijd van beweging en vervuiling, waardoor de *bevrijdende kracht* slechts moeizaam zijn werk kan doen. Allereerst zijn daar de grote wereldbeschouwelijke bewegingen, religieuze en politiek-sociale systemen. Met legers stekelige argumenten vallen ze over elkaar heen en als het wapen van de kritiek niet meer voldoet grijpt men naar materiële wapens, om elkaar van de aardbodem weg te vagen. Maar het geldt niet minder voor de mens in zijn persoonlijke relaties. Hoe onverdraaglijk zijn voor de ene mens immers niet bepaalde eigenschappen en gedragingen van een ander. En denk niet dat dit zich beperkt tot zijn tegenstanders: ook degenen met wie hij samenleeft, die hij zegt lief te hebben,

treft dit lot. Vriend en naaste kunnen de meest wrevelige reacties bij hem wekken. Want de mens verdraagt het slecht wanneer een ander zich niet volgens zijn maatstaven gedraagt. Onmiddellijk zendt hij boosaardige, van leedvermaak of zelfs haat vervulde gedachten uit, ook als hij zijn tong nog in bedwang houdt.

DE FOUT LIGT BIJ ANDEREN

Kritiek wordt gezien als middel om het goede te erkennen en het slechte te vernietigen. Veel mensen wijzen boosaardige, negatieve kritiek af en juichen zogenoemde positieve, opbouwende kritiek toe. Ook dan stelt men zich op het standpunt dat kritiek vooruitgang waarborgt en niet gemist kan worden. Zeker, een volmaakte rechtvaardigheid is altijd uitgangspunt van het streven. Maar het is nog maar de vraag of de geschetste kritische methode die iedereen toepast wel het juiste middel is om de basiszwakheden van de mens te verbeteren. Want die methode zoekt de fout altijd bij anderen en slechts zelden wordt overwogen of men, gezien zijn staat-van-zijn, wel in staat is tot objectieve kritiek, of men wel in staat is om onpartijdig te observeren en te oordelen. Als we serieus over deze dingen nadenken, constateren we dat iedereen zijn naaste, en de waarden en zaken om hem heen bekijkt door zijn eigen al dan niet roze bril. Maar die bril is bij niemand helder, die is gekleurd, door een eigen aurisch veld, waarin karakter, bloed en algemene staat-van-zijn zich uitdrukken. 'Ik' ga er altijd van uit dat ik gelijk heb, want ik

handel vanuit mijn eigen staat, mijn eigen waarden. Zie 'jij' het anders, dan voel ik mij aangevallen, want 'ik' observeer juist, en handel juist. Daarvoor zou erkenning en zelfs bewondering op zijn plaats zijn. 'Ik' doe alsof ik koning ben in mijn eigen rijk, en daarom word ik aangevallen, want veronderstellingen, 'doen alsof', zijn onwerkelijk. En het resultaat is *zelfhandhaving*.

RUST ALS EERSTE VOORWAARDE

Ieder individu, iedere groep bezit een eigen systeem, dat zich van de andere systemen onderscheidt. Alles wordt aan de eigen normen getoetst, waardoor heel weinig standhoudt. De normen van anderen worden als een bedreiging ervaren. Aanval en verdediging: het conflict met de wapens van kritiek is wereldomvattend. Nu eens heeft de een, dan weer de ander de overhand. En dat zou vooruitgang brengen? Zolang dit de werkelijkheid van het levenssysteem is: aanval, verdediging, overheersing, zelfhandhaving en bezitsdrang, blijft een nieuwe ordening, een harmonie met *goddelijke wetten*, een illusie.

De 'weg terug' naar de eenheid met de oorspronkelijke levenswetten kent geen oordeel. 'Harmonie met God en de wereld met alles wat erin leeft' gaat uit van een levende verbinding, een samensmelting op een ander niveau, en sluit kritiek uit. Eenheid in die zin kan zich onmogelijk ontwikkelen in het oordeel, in kritiek, want het oordeel verdeelt, in 'jij' en 'ik', in 'hier goed' en 'daar fout'. Er kan immers nooit een zuiver inzicht in de dagelijkse realiteit, laat staan in een eeuwige ordening ontstaan, als het eigen vooroordeel en de daardoor ontstane beperking van visie steeds hindernissen opwerpen?

Eén voorwaarde voor openheid en inzicht is rust. De voortdurende aanval en verdediging die het verstand en het gevoel

in een toestand van verkrampde zelfhandhaving dwingt, verstoort die rust en verspert inzicht de toegang tot het wezen. Als de vlam van kritiek lichaam en ziel beïnvloedt, kunnen welwillendheid, begrip en geduld zich niet ontwikkelen. Dit laat altijd sporen in het innerlijk na. Hij die veroordeelt, verandert zijn omgeving, en zelden ten goede. De mensen die bekritiseerd worden, zullen hun goede kanten steeds meer verbergen en hem een scherpe kant toekeren. Ja, zij ontwikkelen die zelfs juist door kritiek. De criticus ziet dit als een bevestiging: heeft hij niet altijd geweten dat het niet deugt? Maar wat wordt een mens arm en vreugdeloos door dit gedrag. Hij kleineert de werkelijkheid en bedekt hem zodat hij de eigen beperkte en nietige essentie erin weerspiegeld ziet. De oneindige veelvuldigheid van het bestaan, de onmetelijke rijkdom van de wereld en vóór alles: het licht van het oorspronkelijke veld, waaruit alles voortkomt, blijven dan voor hem afgesloten. Als hij een einde kon maken aan dit conflict zou hij vrij zijn. Hij zou geen dwang meer ondergaan van de kritiek. Hij zou de inkapselende vooroordelen van zich afschudden. Kritiek verhindert niet alleen de ontwikkeling van nieuwe inzichten in de mens, maar verstikt ook elke kiem van nieuw inzicht in andere mensen. Welke mens is zo onafhankelijk dat hij een leven van kritiekloosheid zou kunnen leiden, als hij aan alle kanten door kritiek wordt belaagd? Door zijn kritiek houdt de criticus de toestand die hem zo tegenstaat in stand. Allen verstarren door zijn kritiek en verweren zich. Als iemand positieve kritiek ter harte neemt en zich probeert te veranderen, is dit in veel gevallen een verandering die met de opvattingen van de criticus overeenstemt. Slechts in een zeldzaam geval is die kritiek erop gericht de nieuwe levensmogelijkheden naar buiten te brengen die in die ander op verwerkelijking wachten. En zo zijn er vele men-

sen die uit angst voor kritiek leven naar de maatstaven van anderen, daarmee hun eigen ontwikkeling verstorend.

Ieder die het pad van het vrijmaken van de ziel gaat, draagt verantwoordelijkheid voor zichzelf en voor de wereld. Het is een verantwoordelijkheid voor de geboorte van het oorspronkelijke in zichzelf en in anderen. Door werkelijk oordeelvrij te zijn, kan deze verantwoordelijkheid tot haar recht komen.

Hoe kan kritiekloosheid, het loslaten van alle gebruikelijke maatstaven, in de praktijk van het dagelijks leven verwerkt worden? Heeft dit niet tot gevolg dat de mensen doen wat zij willen, hun plichten niet meer nakomen, dat men er ten eigen bate gebruik van maakt? Hoe beïnvloedt kritiekloosheid het werk in een Geestesschool? Heeft dit geen eenzijdige gevolgen? Vragen die oprijzen als kritiekloosheid als plicht, als een voorschrift wordt gezien. Geforceerde kritiekloosheid kan niets

nieuws voortbrengen; de weldadige en milde gevolgen van *echte* kritiekloosheid worden zo niet opgeroepen.

In rust kan men de negatieve gevolgen van kritiek voor zichzelf en anderen onderkennen. Gelijkmaticheid, een zekere innerlijke neutraliteit en realiteitszin (ook een ander is strevend, ook ik ben beladen met vele smetten, beschadigingen en fouten van de persoonlijkheid) maken een mens eenvoudig en bescheiden. Liefde en mededogen, die daaruit oprijzen, maken tenslotte mogelijk dat werkelijke kritiekloosheid meer en meer ontstaat. Als een mens naar een nieuwe staat van zijn hunkert en deze zich geleidelijk in hem ontwikkelt, gaat hij in toenemende mate uit vrijheid, eenheid en waarheid leven, zonder de impuls van zelfhandhaving te voeden. Hij kan toch niet anders? Liefde is immers zoet, mild, hij ervaart die als een weldaad voor hemzelf en voor anderen. Hij wil niet meer zonder die liefde

leven. Daarom verdraagt hij het wanneer hij, terecht of onterecht, bekritiseerd wordt. Doet hij dit niet, zou hij dus reageren, dan trekt de liefde zich onmiddellijk terug. Zij kan niet anders. Volmaakte rechtvaardigheid is hier niet te vinden, want in de noodorde dragen rechter en verdachte beiden schuld, en zijn de verschillen slechts graduëel. Hij is er evenwel zeker van dat alle fouten en kritiek in het nieuwe levensveld niet voorkomen, omdat liefde daar de fundamentele eigenschap is, zoals hier dag en nacht dat zijn. Daarom zijn de maatstaven waarmee hij door anderen wordt gemeten, voor hem niet bepalend. Niet uit arrogantie, maar omdat hij uitgaat van die fundamentele eigenschap. Dat is de maatstaf van het oorspronkelijke, goddelijke veld waarin de persoonlijkheid als zelfhandhaver is opgelost.

Binnen de maatschappelijk geldende regels zal hij zich altijd afvragen of een eventueel op hem geuite kritiek terecht is. Hij weet evenwel ook, dat de mens die zich openstelt voor het oorspronkelijke leven, niet door dat hoge veld wordt geoordeeld, want «wie kan dan bestaan?»¹ Hij is vrij door alles te aanvaarden wat zich aan hem voordoet. Hij ziet de werkelijke essentie ervan. Als hij ziet dat iets verkeerd dreigt te gaan, zal hij weg blijven van kritiek, maar onmiddellijk op positieve wijze proberen iets bij te dragen, dienstbaar te zijn, hulp te bieden als dat op zijn weg ligt en tegelijk trachten de binding te bewaren met het oorspronkelijke veld.

Het is verleidelijk om in contact met mensen die de zielenweg, door de Geestesschool gewezen, niet volgen, te denken dat zij geheel leven uit de zelfhandhaving en dat 'dus' het uitoefenen van kritiek voor hen een normale zaak is. Nu wordt hij echter ook geconfronteerd met mensen die het pad van de Geestesschool gaan en zich desondanks 'kritisch'

opstellen. Hij zou zeker van hen een ander gedrag verwachten, want hij voelt zich met hen verbonden. Hij meent dat het werk van de Geestesschool door het gedrag van dergelijke mensen in gevaar gebracht wordt en verdraagt dit nauwelijks. De School is toch de vertegenwoordiger van zijn hoogste ideaal? Hij weet echter uit eigen ervaring dat onvolmaakt-heden niet ongedaan gemaakt kunnen worden door ze te bestrijden. Er moet iets nieuws voor in de plaats gesteld worden. Velen zullen opmerken: *'Vertrouwen is wellicht een goede zaak, maar controle en kritiek zijn beter. Het werk van de Geestesschool is te belangrijk om het over te laten aan iemand die tekort schiet. Als het nodig is moet men krachtig ingrijpen.'* Natuurlijk is vertrouwen in onvolmaakte mensen niet altijd op zijn plaats; natuurlijk is het principe van controle en kritiek schijnbaar effectiever. Maar wie vertrouwt op de nieuwe mogelijkheden die hem *door de Gnosis* geschonken zijn, zal verbaasd staan over een onmiskenbare nieuwe werkzaamheid die van hem uitgaat. Hij ontdekt *de bouwende kracht der liefde*. Niet hijzelf heeft lief – hoe zou dat kunnen? – maar liefde werkt als kracht door hem heen. Het is deze kracht, die tegelijk in iedere strevende mens werkzaam is, die ieder tot zijn taak en verantwoording roept. Het is een nieuwe energie, die zich tot geduld, liefde en begrip ontwikkelt. En van haar gaat een louterende, aansporende en corrigerende werking uit ten aanzien van ieders gedragingen. Want het ontwakende geestvonkatoom is nu werkzaam en verdiept *voor ieder* het inzicht in en het ervaren van de dingen om hem heen. In een Geestesschool als die van het Lectorium Rosicrucianum gaat het niet om vertrouwen in een onvolmaakte persoonlijkheid, maar om vertrouwen in deze volmaakte energie van de Gnosis.

1. *Wie kan dan bestaan?* Opb. 6:17.

